AKTUALNO VPRAŠANJE

V razpravah o letošnjih družbenih planih okraja in občin, je znova govora o funkciji dopolnilnega proračunskega prispevka. Zakon točno predpisuje, naj dopolnilni proračunski prispevek pobirajo občine od tistih podjetij, ki imajo večje možnosti za dodelitev osebnih dohodkov nad tarifnimi pravilniki. Dopolnilni proračunski prispevek naj bi bil torej nekakšen pripomoček za vsklajevanje prejemkov delavcev v posameznih podjetjih.

Toda že lani je bil smisel tega prispevka bistveno popačen. Občine so vsa industrijska podjetja pavšalno obremenile z 10 % dopolnilnim prispevkom, torej z najvišjo mero, ki jo je zakon dopuščal. Iz osnutka letošnjega okrajnega družbenega plana je razvidno, da bo prišlo do podobnega položaja.

Toda, je res prav, da dopolnilni proračunski prispevek, ki se obračunava iz čistih plač, predstavlja »najbolj zanesljivo postavko« v občinskih proračunih? Mar ni — če se predpisuje kar pavšalno in v najvišjem možnem znesku — industrijski delavec v neenakem položaju z ostalimi delavci in uslužbenci? Zato je povsem upravičena zahteva, naj bi se dopolnilni proračunski prispevek pobiral samo tam, kjer bi bili sicer osebni dohodki delavcev previsoki.

Dopolnilnega proračunskega prispevka tudi ne bi kazalo vključevati v občinske proračune, marveč bi bilo treba sredstva zbirati na posebnem računu in jih potem uporabiti v soglasju z delavci, ki prispevek plačujejo.

-ik

AKTUALNO VPRAŠANJE

GLAS GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO XII., ŠT. 2 — CENA DIN 10.— KRANJ, 9. JANUARJA 1959

Nov rod, naslednik nekdanjih j. nakov na dražgoški cesti

Dvojno slavje

Te dni se po vsej Gorenjski pripravljajo, da bodo v nedeljo, 11. januarja šli v Dražgoše. — V mali, popolnoma prenovljeni partizanski vasici pod Jelovico, se bodo srečali nekdanji borci, a z njimi športniki, smučarji, delavci, šolarji, vsi. Vsi, kot so bili takrat vsi okrog prvih borcev, s hrepenenjem po svobodi, z mržnjo do tiranov in okupatorjev, s pripravljenostjo na žrtve, na smrt.

Pod Partizanskim vrhom nad Dražgošami se je mala skupina prvič spopadla s sovražnikom v oboroženem boju že avgusta 1941. leta. Toda glavna heroiska borba je bila v Dražgošah od 9. do 11. januarja 1942. leta. V junaški borbi je 220 partizanov (brez postranskih služb je bilo samo 180 borcev) držalo položaje cele 3 dni. Bojna črta se je raztegnila na dolžino 3 do 5 km. Nemcev je bilo do zob oboroženih z vsemi rezervami in zasedami okrog 15.000. Po podatkih Partizanskega dnevnika so Nemci imeli 1228 mrtvih in okrog 900 ranjenih. Naših pa je padlo samo 5. Na vsakega našega borca so izstrelili 150 granat. Od srda in užaljenosti nad tolikim porazom so Nemci potem plačevali delavce, da so rušili izgorelo zidovje te herojske partizanske vasice.

To je bila prva večja oborožena borba na Gorenjskem. Tu, v Dražgošah je bil začetek odkritega spopada, spopada, v katerem so sodelovali ne samo partizani, borci, marveč vse prebivalstvo. Vsa vas se je spustila v boj na življenje in smrt in mnogi so dali življenja.

Toda duh Gregorčiča, Benedičiča, Pečnika, bratov Biček in drugih se je po dražgoški bitki še hitreje razširil po Gorenjski in vsej domovini. Dražgoška tridnevna odkrita borba s tolikimi izgubami za okupatorja je postala simbol naših borcev. — Zato so Dražgoše tudi simbol naše borbe na Gorenjskem, simbol naših žrtev, naše zmage in končne svobode. Zato tradicionalne dražgoške vsakoletne prireditve »Po stezah partizanske Jelovice« niso zgolj športna manifestacija, marveč počastitev tistih slavnih, velikih dni naše zgodovine.

Toda letos ne slavimo v Dražgošah le začetek velikih oboroženih bojev z okupatorjem, ampak slavimo tudi začetek proslav 40-letnice KPJ. Razne prireditve in proslave, ki naj bi obujale spomine revolucionarne dejavnosti, se bodo zlasti osredotočile v mesec april in končale z decembrom. — Dražgoše so eden od najsvetlejših dokumentov dejavnosti KP. Lik heroja Gregorčiča in drugih junakov, voditeljev dražgoške bitke in organizatorjev upora, se je kalil že leta in leta prej skozi delavske stavke v Kranju, Tržiču, na Jesenicah itd., skozi borbe po španskih gričih itd. Začetek proslav 40-letnice KPJ in hkrati s tem tudi 40-letnice revolucionarne dejavnosti SKOJ in sindikatov bo prav letos, ob 17. obletnici slavne, zmagovite dražgoške bitke imel še svečanejše obeležje.

K. M.

Po neutemeljenem predlogu o novih cenah mleku

Višja storilnost

Pot k reševanju nastalih težav - Stališče Okrajnega sindikalnega sveta do predloga Upravnega odbora GPZ

Naš časopis je poročal o stališču, ki je prišlo do izraza na seji Upravnega odbora Gospodarske poslovne zveze v Kranju. Iz razprave na seji, kot tudi iz gradiva, ki so ga posredovali našemu sodelavcu, je bila razvidna težnja — podražiti mleko. Taka stališča pa so v nasprotju z našimi skupnimi napori in cilji, da se delovnim ljudem izboljšajo življenjski pogoji, oziroma, da se cene osnovnih življenjskih potrebščin nikakor ne smejo dvigati.

Naš list ob objavi teh stališč ni dal svojega komentarja. Toda dali so ga bralci sami. V mnogih delovnih kolektivih (v Tržiču in drugje) so delavci močno obsojali take težnje po podražitvah.

Pred dnevi se je sestalo tudi predsedstvo Okrajnega sindikalnega sveta v Kranju in zavzelo k temu svoje stališče. Odločno so zavrnili način, s katerim se v imenovanem predlogu skuša utemeljevati zahtevo po podražitvi mleka in hkrati prevaliti vse breme na potrošnike. Še manj je utemeljena zahteva, naj se kranjska mlekarna obnovi na račun potrošnikov, kar se v imenovanem predlogu omenja kot eden glavnih razlogov za podražitev mleka.

Na seji predsedstva OSS so sodelovali tudi predstavniki kranjske mlekarne in člani Upravnega odbora GPZ. Tako je bilo slišati obe strani: predstavnike sindikata in tiste, ki so odgovorni za preskrbo z mlekom naših delavskih središč.

KAKO ZAGOTOVITI MLEKO?

Kako zagotoviti zadostne količine mleka našim potrošnikom, je bila glavna tema razprav že v Mlekarni, na GPZ in tudi na seji predsedstva OSS. Količina odkupljenega mleka naj bi se v prihodnjih

(Nadaljevanje na 3. strani)

SPORED NEDELJSKIH PROSLAV V DRAŽGOŠAH

ob 8.15 uri start za smučarski tek na 14 km (ob ugodnih snežnih razmerah);
ob 8.30 uri start patrol za patrolni tek »Po stezah partizanske Jelovice« (ob neugodnih snežnih razmerah se smučarski patrolni tek spremeni v pohod patrol);
ob 9.00 uri veselalom;
ob 10. uri počastitev spomina padlih na pokopališču;
ob 11. uri glavni govor pred spomenikom NOB v Dražgošah;
ob 12.00 uri objava rezultatov tekmovanj.
Popoldne nekaj ur partizanske dobre volje.

Tudi zbiranje in nesodoben prevoz mleka hudo obremenjuje stroške in otežkoča redno preskrbo potrošnikov

Predsednik Tito v Burmi

Pot prijateljstva

Slovesen sprejem, znak prijateljstva med našim in burmonskim ljudstvom

Po obisku v prijateljski Indoneziji, kjer je bil deležen nepopisno navdušenega sprejema, je predsednik republike Tito odpotoval ta teden na uradni obisk v Burmo. To je že drugi uradni obisk našega predsednika v tej prijateljski azijski deželi. Prvič je obiskal Burmo leta 1955.

Na obisk v Burmo je predsednik Tito s spremstvom in s svojo soprogo prispel v četrtek, 8. januarja. V Burmi bo ostal do sobote, 10. januarja. Prisrčen sprejem, ki ga je bil tudi v tej deželi deležen predsednik, kaže, da Jugoslavija uživa v vseh azijskih deželah velik ugled. Predvsem zaradi svoje dosledne politike aktivnega sožitja med narodi, politike miru in mirnega gospodarskega razvoja. Azijskim in afriškim narodom sta potrebna predvsem mir in razumevanje s strani vseh razvitejših držav na svetu — ne glede na njihovo notranjo družbeno ureditev — da bi se čimhitreje iztrgale zaostalosti — posledici kolonialnega izkoriščanja.

Po obisku v Burmi bo predsednik republike s spremstvom obiskal še Indijo, Cejlon, Etiopijo in združeno arabsko republiko.

Razprava o okrajnem družbenem planu in proračunu

Več za družbeni standard

Krepi se materialna osnova občin in podjetij

V teh dneh so se začele širše razprave o osnutku okrajnega družbenega plana in proračuna. Osnovna značilnost letošnjega okrajnega družbenega plana in proračuna je nedvomno ta, da predpisi zveznega in republiškega plana zagotavljajo podjetjem in občinam ter okraju več sredstev kot v preteklih letih. S tem se krepi materialna osnova delavskega in družbenega upravljanja. V družbenem planu se nadalje predvidevajo taki ukrepi, ki bogo zagotovili hitrejšo izboljšavo življenjskih pogojev predvsem industrijskega delavca, saj prav industrijsko delavstvo sestavlja veliko večino prebivalstva Gorenjske in ustvarja največ narodnega dohodka.

Po planu naj bi v letu 1959 fizični obseg proizvodnje naraščal hitreje kot v letu 1958, in sicer naj bi narasel v odnosu na 1958. leto za 5,4 odstotka, medtem ko je 1958. leta v odnosu na 1957. leto narasel za 4,3 odstotka. Vrednost celokupne proizvodnje pa naj bi se dvignila za 5,5 odstotka. Narodni dohodek bo narasel za skoraj 3 milijarde dinarjev, tako da bi bilo v 1959. letu ustvarjenega 1,162.000 dinarjev narodnega dohodka na prebivalca.

Primerjava med predvidevanim povečanjem delavcev v podjetjih (za 4 odstotke) in povečanim fizičnim obsegom proizvodnje (5,4 odstotka), kaže, da se bo delovna storilnost povečala. Sicer ne občutno, a vendarle. Ta primerjava je sicer že računsko nekoliko problematična, še bolj problematična pa je spričo teženj posameznih podjetij, da bi kljub jasnim stališčem okrajnega ljudskega odbora, še povečala stalež zaposlenih. Spričo kopice komunalnih problemov, ki jih zaposlovanje nove delovne sile sproža, predvideva družbeni plan ostre ukrepe, ki bodo onemogočili preseganje planiranega povečanja delovne sile. Ker je bila v l. 1959 predvidena številka zaposlenih že dosežena konec leta 1958, praktično letos v okraju ne bo prišlo do novih zaposlovanj, kvečjemu do preliva delavcev iz podjetij, kjer jih je preveč, v podjetja, kjer jih primanjkuje.

Celokupne investicije v okraju bi v primerjavi z letom 1958 narasle za 1.648.000.000 dinarjev. — Kljub jasni tendenci, naj bi podjetja od razpoložljivih sredstev čimveč namenila za družbeni standard, je iz plana razvidno, da se struktura investicij le mukoma in zelo počasi menja v korist negospodarskih. Medtem ko naj bi se investicije v industriji v odnosu na 1958. leto zvečale za 33 odstotkov, bi se negospodarske zvišale le za 25 odstotkov. Deloma ublaži to nesorazmerje dejstvo, da se v okviru gospodarskih investicij letos namerava dati precej več kot lani za trgovino, gostinstvo, turizem in obrt. V večji meri pa so takemu stanju krive tudi občine, ki so doslej pri dajanju garancij precej nekritično dopustile, da so podjetja z najemanjem posojil že vnaprej porabila znatna lastna sredstva za gospodarske naložbe. Prav zato bo v prihodnje treba bolje pogledati, komu naj se da garancija za najetje kredita in komu ne. V tem pogledu bodo podjetja morala spremeniti odnos do občine. Rekonstrukcija podjetij mora postati skupna stvar komune. Prebivalstvo občine na svoji koži temeljito čuti vsako obsežnejšo rekonstrukcijo v posameznem podjetju. Zato je prav in prav nič v nasprotju s principom delavskega samoupravljanja, da občinski organi razpravljajo o rekonstrukcijah podjetij.

Je pa, na drugi strani, spet res, da pretirano zbiranje sredstev za negospodarske investicije spet ne vodi nikamor. Predvsem pretiranih sredstev ni moč pametno potrošiti. Zato ne, ker — po krivdi občinskih ljudskih odborov — ne

(Nadaljevanje na 3. strani)

TE DNI PO SVETU

Prvi namestnik predsednika sovjetske vlade Anastas Mikojan, ki se mudi na zasebnem obisku v ZDA, se je v ponedeljek sestal v Washingtonu z zunanjim ministrom Dullesom. Govorila sta o Berlinu in drugih mednarodnih vprašanjih. Anastas Mikojan bo obiskal še nekatera druga ameriška mesta in se nato vrnil v Washington.

Na zborovanju v Zonguliatu, rudarskemu središču blizu Črnega morja (Turčija), so rudarji zahtevali, naj jim priznajo pravico do stavke, ki jim jo je med zadnjo volilno kampanjo obetala vladna Demokratska stranka. Zaradi te njihove zahteve jih je ravnateljstvo rudnika zatožilo oblastem, da so komunisti. Rudarji so poslali protest ministrstvu za delo.

Balon »Mali svet«, s katerim so 12. decembra s Kanarskih otokov krenili čez ocean trije Angleži in ena Angležinja, je v ponedeljek pristal na obali otoka Barbados. Devetnajst dni o balonu in potnikih ni bilo glasu.

V Bukarešti so se začela v torek jugoslovansko-romunska pogajanja o trgovinski menjavi blaga v tem letu. Jugoslovansko delegacijo vodi načelnik v državnem sekretariatu za zunanje zadeve, Lazo Latinović, romunsko pa pomočnik za trgovino Ana Toma. Pripravili bodo nove sezname blaga.

Predsedstvo francoske vlade je v torek objavilo, da sta minister brez listnice Gly Molle in minister za pošte Eugene Thomas, oba socialista, 27. decembra odstopila, ker se ne strinjata z osnutkom novega državnega proračuna. Poročilo pravi, da sta oba ministra na zahtevo generala De Gaulla privolila, da nadalje opravljata svoje dolžnosti do 8. januarja, ko bo general proglašen za predsednika republike.

V Belgijskem Kongu že nekaj dni trajajo neredi, ki kažejo na napeto stanje v odnosih med domačini in belimi priseljenci. Leopoldvillski guverner je v torek objavil, da je bilo v teh neredih ubitih 45 domačinov in kakih 100 ranjenih. Evropejcev je bilo ranjenih 20. Policija še vedno išče glavnega voditelja organizacije »Abako« Kasa Vubuja. V vseh mestih Konga so odredili policijsko uro, medtem ko je oblast prevzelo vojaštvo.

V hirošimski bolnišnici je umrla za posledicami ran, ki jih je dobila ob eksploziji atomske bombe v Hirošimi pred trinajstimi leti, 51-letna Hariko Okida. Vsa ta leta so jo zdravili v bolnišnici.

V vzhodni Berlin je v sredo prispela albanska partijska in vladna delegacija pod vodstvom Enverja Hodže. Sprejeli so jo člani vlade in Enotne socialistične partije DR Nemčije pod vodstvom Walterja Ulbrichta. Ob prihodu je imel Enver Hodža govor, v katerem je grobo napadel in žalil Jugoslavijo. V protest proti temu je jugoslovanski poslanik Mitja Vošnjak, ki je bil povabljen na sprejem, odšel s postaje.

Nemško obrambno ministrstvo je objavilo, da se bodo začele ta mesec vaditi v rabi raketnega orožja nove enote zahodnonemške vojske. Na gričevju Eifel, blizu obmejne reke Mozele so uredili dve oporišči za izstreljevanje raket na manjše razdalje. Zahodna Nemčija je nedavno dobila 24 takih raket od ZDA.

Večji del Velike Britanije, od severne Škotske do jugozahodne Anglije, pokriva snežna in ledena odeja. Zaradi zaledenelih cest in prog je promet povsod zastal. Poročajo pa tudi o številnih nesrečah. Tudi v Franciji je zapadel visok sneg. V Alpah ga je 2 m. Povsod je prišlo do zastoja v prometu.

IZDAJA ČP »GORENJSKI TISK« / UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR / DIREKTOR IN ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / TELEFON UREDNIŠTVA ŠT. 397 — UPRAVE ŠT. 475 — TEKOČI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 607-70-1-135 / IZHAJA OB PONEDELJKIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DINARJEV, MESEČNA NAROČNINA 50 DINARJEV

LJUDJE IN DOGODKI

DESETI PLANET

Ko je pred 30 leti znameniti letalec Lindberg v 33 urah preletel Atlantski ocean, je svet zinil od začudenja in vzplamtel od navdušenja. Danes, po treh desetletjih, pa je človeku že uspelo poslati vesoljsko raketo do višine Meseca in celo dlje.

To je uspeh, katerega pomena pravzaprav ne moremo še v celoti dojeti. Prišel je, kljub vsem pripravam, kljub številnim satelitom, ki so zaokrožili okoli naše zemeljske krogle, še vedno preveč nepričakovano...

Toda ni nobenega dvoma: človek je storil prvi korak v vesolje. Pravzaprav se je njegova pot izven območja Zemlje začela že 4. oktobra 1957, ko je nekje v sibirski stepi švignil v temno nebo prvi ruski sputnik. Toda prvi umetni zemljin satelit in tudi vsi njegovi ameriški in sovjetski sobratje so bili še vedno ujetniki zemeljske težnosti. Preskočili so sicer pregrade običajnih poletov, še vedno pa so ostali v območju zemljine sile teže. Njihova hitrost je bila še premajhna, da bi se lahko iztrgali tej sili, ki nas priklepa na naš planet.

Vsemirska raketa je premagala tudi to oviro in se povzpela izven območja zemeljske težnosti, zdrvela je mimo Lune in postala sončev umetni satelit, prvi umetni planet, ki je v družbi z devetimi sončevimi planeti, med katerimi je tudi Zemlja, zaokrožil okoli Sonca.

Skupna teža rakete znaša skoraj poldrugo tono. To se pravi, da bi ta raketa že lahko nosila s seboj tri ljudi z najpotrebnejšo opremo. Samo po sebi se nam torej vsiljuje zaključek: potovanje človeka v vesolje, ki je od nekdaj razvnemalo človeško domišljijo in služilo kot snov za fantastične romane, danes postaja uresničljiva stvarnost. Seveda bo morala znanost premagati še marsikatere težave in bo morala rešiti še številne probleme (predvsem kako bo človek prenesel velikansko hitrost, spremenjene razmere in kako se bo vrnil na Zemljo živ in zdrav), preden bo tudi ta sen postal resnica. Toda ni nobnega dvoma, da je takšen sen tik pred svojim uresničenjem.

Človek je v resnici napravil prvi korak v vesolje.

Vsemirska raketa je zato dokaz neustavljive moči človeškega uma, neugnane, vedno iščoče in snujoče človeške misli, silnega napredka njegove znanosti in tehnike. To je velikanski uspeh vsega človeštva.

V luči veličine tega dosežka zbledi dejstvo, kdo je pravzaprav uresničil ta epohalni uspeh: ali sovjetski ali ameriški znanstveniki. Saj je nedvomno vse človeštvo lahko ponosno nanj. Ameriški predsednik Eisenhower in drugi zahodni državniki so poslali čestitke sovjetskim znanstvenikom, vsa javnost je z velikim zanimanjem sprejela novico o poletu vsemirske rakete. Seveda pa tudi nad tem dosežkom lebdi senca blokovskih nasprotij. Medtem ko v SZ ne skušajo prikriti veselja, ker so znova prekosili Ameriko, je v ZDA spet čutiti razočaranje in ljubosumnost spričo sovjetskega uspeha. Ameriški strokovnjak za rakete Kraut je grenko pripomnil, da so ZDA zaostale najmanj dve leti za SZ na tem področju. Takih in podobnih komentarjev je še več. V njih se včasih skriva obžalovanje, včasih pa tudi želja, da bi zdaj s podvojeno silo skušali dohiteti Sovjetsko zvezo in ji tudi na tem področju preoteti prvenstvo. Nihče ne bi imel ničesar proti, če bi se to odvijalo v okviru miroljubnega tekmovanja na znanstvenem področju, saj bi to v skrajni liniji samo koristilo razvoju in napredku človeštva. Toda prav tu je še čutiti močne vplive blokovskih nasprotij, medsebojnega nezaupanja in oborževalne tekme.

Vendar pa je prav sama vsemirska raketa najbolj oddaljena in vzvišena od vseh takih senčnih sumničenj in podtikanj njenemu uspehu. Kaiti tam daleč nekje v vesolju, skoraj milijon kilometrov od naše zemeljske krogle, postajajo zares majhna in ničava nasprotja med tem ali onim blokom, med tem ali onim taborom...

Prav prvi korak v vesolje kliče bolj kot kdaikoli poprej po splošnem človeškem sodelovanju, po združitvi vseh sil človeštva za velikansko nalogo — za osvajanje vesolja.

Blokovska politika pa se je v zrcalu velikega uspeha vsemirske rakete še enkrat ogledala v vsej škodljivosti in nesmiselnosti.

Martin Tomažič

kratko, vendar zanimivo

JESENIČANI OBISKALI BOLNIKE V ZDRAVILIŠČU GOLNIK

Sindikalna organizacija Železarne Jesenice in občinski sindikalni svet Jesenice sta za Novo leto obiskala in obdarila bolnike jeseniške občine, ki so v zdravilišču na Golniku, Moški pevski zbor in instrumentalni kvintet jeseniške Svobode sta po obdaritvi priredila bolnikom kratek koncert. Za obisk, darila in kulturni užitek se jim je v imenu uprave zdravilišča in bolnikov zahvalil primarij dr. Furlan. Na željo bolnikov in uslužbencev zdravilišča so jeseniški svobodaši priredili zvečer istega dne (30. decembra) enourni koncert tudi ostalim bolnikom.

GOSPODINJSKI TEČAJ V LIPNICI

Na pobudo mladinske organizacije v Kropi se je v začetku decembra 1958 pričel v osemletki v Lipnici gospodinjski tečaj, ki ga obiskuje 36 deklet in žena iz Krope, Kamne gorice in Dobrave. — Da lahko obiskujejo tečaj tudi delavke, ki so zaposlene v podjetjih, so razdelili tečaj v 3 izmene. Tečajnice se bodo poleg kuhanja naučile tudi raznih drugih gospodinjskih spretnosti. Tečaj bo končan konec naslednjega tedna.

TUDI V KAMNIKU ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE INVALIDOV

V Kamniku bodo ustanovili Zavod za zaposlovanje invalidnih oseb, ki iz zdravstvenih, družinskih ali drugih razlogov ne morejo biti redno zaposleni. V zavodu se bodo invalidi dela usmerjali v nove dejavnosti. Uredili ga bodo v prostorih nekdanje tiskarne, ki jih bo izpraznilo mestno mizarsko podjetje.

NOV PLANINSKI DOM

Elektro Ljubljana okolica, obrat v Domžalah, bo zgradilo na Veliki planini lastno planinsko kočo, za katero je občina Kamnik dala na razpolago svet v bližini planinskega doma rudnika Kaolin.

V CERKLJAH ZA NOVO LETO

Cerkljanske cicibančke in pionirje je za novoletne praznike obiskal Dedek Mraz in jih kolektivno obdaril z lepimi darili.

Lutkovni oder prosvetnega društva jim je isti dan pripravil prvo igrico: Težave Peteršiljčkove mame. Čeprav je bil to prvenec, je igrica tako vžgala, da so vneti sodelavci v dvorani spravljali dobrega Pavliho kar v zadrego.

PIONIRJI V RADOVOLJICI PRIDNO DELAJO

Pionirska organizacija na Osemletki II v Radovljici je s pričetkom letošnjega šolskega leta začela prirejati za pionirje predavanja, ki so zelo dobro obiskana. Prvo predavanje je imel učitelj Tone Korenc, naslednji dve pa pionirji sami, in sicer o živalstvu v Jadranu in o razvoju letalstva.

Pionirji pridno delajo tudi v filatelističnem krožku. V zadnjih dneh je pričel z delom tudi šahovski krožek, ki je pod okriljem Šahovskega društva Radovljica. Potrebno bo organizirati tudi dramatsko skupino, ker je zanimanje za igranje med pionirji zelo živahno.

N. R.

ZA NOVOLETNE PRAZNIKE NA JESENICAH MALO ZIMSKEGA ŠPORTA

Ljubitelji športa na Jesenicah, predvsem pa mladina, so si obetali od letošnjih novoletnih praznikov več športnih prireditev, kot pa jih je bilo. Čeprav je bil led prve dni odličen, razen srečanja med Jesenicami A in Beljakom iz Avstrije, ki je bilo že v torek zvečer, ni bilo nobene hokejske tekme. Za soboto zvečer je bilo napovedano prvo srečanje letošnjega državnega prvenstva med Jesenicami in Zagrebom. Zaradi slabega vremena pa je tekma odpadla. Le ljubitelji kegljanja na ledu so prišli na svoj račun. V četrtek dopoldne je bil odigran novoletni turnir med KKNL Jesenice in KKNL Bled. Napačno je tudi, da je bil led skoraj vedno zaseden s treningi in številni mladi drsalci niso prišli na svoj račun ali pa so se morali drenjati med odraslimi drsalci. Vsaj v polletnih počitnicah bi bilo treba omogočiti mladim ljubiteljem umetnega drsanja vadbo v drsanju pod strokovnim vodstvom.

naš razgovor

Križanke so njegov „konjiček“

Marsikdo si sploh ne more zamišljati, da je lahko reševanje križank najmikavnejša zabava v prostem času. Toda je tako. Precej je mladih in starejših, ki vsak prosti čas presede z leksikonom ali pravopisom ob zamotano prepletenih besedah, ki jih je treba vpisati v vodoravne in navpične kvadratne like — križanko.

Tudi v Kranju je precej navdušenih reševalcev križank in tudi raznih ugank drugačnih oblik. Med te prav gotovo sodi MILKO KUNSTELJ, po poklicu frizer. Precej govoric že kroži o Milku in njegovem reševanju »zacopranih« kvadratnih okenc. Seveda je precej teh izmišljenih. Med resničnimi pa je naslednja, čeprav jo malokdo verjame:

Ko je šel Milko na svoj dopust v Rogaško Slatino, je nesel s seboj dva kovčka: maihnega in velikega. V prvem je imel obleko, perilo in vse potrebno za kozmetična opravila, v drugem pa nič drugega kot knjige. Toda ne knjige za branje, temveč leksikone, pravopise, zemljepisni atlas in druge pripomočke za reševanje križank; seveda je imel tudi sledniih dokajšnjo zalogo. In razumljivo — dopust mu je minil ob reševanju.

Pred dnevi smo ga obiskali, ko je pravkar zaključil s svojim dopoldanskim delom. Čeprav ga je že mikalo kosilo, je postal naš pomenek zelo hitro živahen, ker smo govorili le o križankah.

»Kdaj ste dobili tolikšno veselje za reševanje križank?«

»Tega je že pet ali šest let. Že od nekdaj redno kupujem in prebiram časopise. Začel sem reševati križanke namenjene za najmlajše. Le-te pa so mi sčasoma postale dolgočasne. Pričel sem segati po težjih, danes pa mi je že skoraj vsaka prelahka. Kar nejevoljen sem, če vse prazne prostorčke križanke lahko izpolnim kar med kosilom. Najraje imam, če je križanka velika in vsaj nekoliko zamotana, zlasti pa — če je nagradna.«

»Ste doslej že precej uric prebili ob reševanju?«

»Vsak prosti čas v teh letih izkoristim za reševanje. Ker pa sem večkrat preobremenjen z delom v svojem poklicu, sedim marsikdaj tudi pozno v noč pri križanki.

Za svojega »konjička« sem potrošil že tudi precej denarja. Nakupil sem si že kar lepo število knjig, s katerimi si pomagam razvozlati najbolj zapletene vozle.«

»Rekli ste, da najraje rešujete nagradne križanke, ali se vam je sreča pri žrebanjih doslej že mnogokrat nasmejala?«

»Stokrat še ne. Če pa bom pridno reševal še vnaprej, pa bom tudi to številko kmalu dosegel.«

»Menite, da ima reševanje križank za reševalca lahko kakšno korist?«

»Vsekakor, in še precejšnjo. Od kar se jaz ukvarjam s tem, sem zvedel že za vrsto besed, katerih bi sicer prav gotovo nikdar ne poznal. S križankami se vsakemu reševalcu njegovo obzorje lahko precej razširi. Prav to pa je tisto, zaradi česar ne bom nikdar opustil reševanja križank.«

B. F.

naša kronika

KRAJEVNI ODBOR V ŠENČURJU DOBRO GOSPODARI

Krajevni odbor v Šenčurju je bil v preteklem letu zelo aktiven. Uredili so vseh 23 km občinskih cest in nanje navozili nad 800 m³ peska. Uredili in razširili so tudi cesto iz Šenčurja do Srednje vasi, tako da je sedaj lahko pričel voziti v vas avtobus, ki vozi delavce v službo. Zgradili so tudi 2 novi cesti v novem naselju za pokopališčem, v Srednji vasi novo transformatorsko postajo, v Šenčurju pa so nasadili drevored. Za vsa ta dela so prebivalci sami prispevali 1,017.500 dinarjev. Zdaj bodo uredili še kanalizacijo pred zadružnim domom in pred pošto. V načrtu imajo tudi zgraditev še ene transformatorske postaje za novo naselje v Šenčurju.

-an

SKOZI KROPO IN JAMNIK

Organizaciji Rezervnih oficirjev in Zveze borcev v Kranju pripravljata posebno patrolo, ki bo v okviru dražgoških proslav obiskala značilne partizanske kraje. Patrola bo že v soboto popoldne krenila na pot skozi Kropo in Jamnik ter bi šele v nedeljo dopoldne prišla na proslave v Dražgoše. Za pohod v tej patroli se je že javilo 16 bivših borcev. Med potjo želijo borci obiskati znane partizanske družine, pri katerih bodo tudi prenočili.

Podobne pohode proti Dražgošam pripravljajo tudi iz drugih krajev.

V ČEŠNJEVKU NOVA KROŽNA PEČ

Čez nekaj dni bo delovni kolektiv opekarne v Češnjevku slavil doslej eno največjih zmag — zakurili bodo novo peč in spustili v pogon začasno sušilnico. Objekt, ki je zrastel v dobrem letu dni, je prvi in edinstven na Gorenjskem. Kolektiv, ki šteje 45 delavcev, je vsa zidarska in gradbena dela opravil sam. Kolektiv opekarne zasluži priznanje tudi zato, ker je svoj letni plan presegel za 40 % in poravnal vse obveznosti do družbe.

Staro peč bodo zdaj porušili in namesto nje v teh prostorih uredili kopalnice, garderobe, prostor za sestanke itd., česar do sedaj niso imeli. Z novim načinom proizvodnje čaka kolektiv še težka preizkušnja, saj se bo treba privaditi popolnoma novemu mehaniziranemu načinu dela. Modernizirali bodo tudi strojni park in težko fizično delo bo skoraj popolnoma odpadlo. Zaposlili bodo še 5 delavcev, proizvodnja pa se bo povečala za 100 %. Gradnja novih objektov je veljala 55 milijonov din.

-an

ODSLEJ DVE POSREDOVALNICI ZA DELO

Spomladi je bila na Homcu ustanovljena posredovalnica za delo za občine Kamnik, Domžale, Mengeš in Moravče. Ker bosta pri novi komasaciji občini Mengeš in Moravče priključeni Domžalam, je bila ustanovljena nova posredovalnica za delo samo za kamniško občino, ki je s 1. januarjem že začela poslovati.

JESENICE BODO DOBILE MLADINSKI PEVSKI ZBOR

Na Jesenicah so trije pevski zbori, dva v okviru Svobode »Tone Čufar«, eden pa pri Obrtnem društvu. Vsi trije pa so sestavljeni v glavnem iz starejših pevcev in jim zelo manjka mladine. Mladinski organizaciji na gimnaziji je zdaj uspelo ustanoviti mešani pevski zbor, ki šteje okoli petdeset mladih pevk in pevcev, ki so že pričeli s študijem. Želeti je, da bi zbor v redu delal in vzgajal kader za ostale jeseniške pevske zbore, ki bodo sicer zaradi pomanjkanja mladih kaj kmalu prenehali z delom.

U.

DIJAKI SO PRIZADETI

ŽTP je s 5. januarjem ukinilo motorni vlak, ki je vozil iz Ljubljane ob 18.14 in se vračal iz Kamnika ob 19.20 uri. Zdaj odhaja zadnji vlak iz Kamnika ob 17. uri. Kamniške šole so v nemajhni zadregi, ker so razdelitev prostorov ob šolski reformi in pouk organizirale v skladu z voznim redom. Pred uvedbo motornega vlaka je dijake prevažal do Domžal tovorni vlak, h kateremu so pripeli en osebni vagon, zdaj pa tudi te možnosti ni. Te zmede v pouku pač nihče ni pričakoval.

S seje Okrajnega ljudskega odbora Kranj

Predšolska vzgoja otroka,

ne pa zavetišče za otroke zaposlenih mater, to je pravi namen vrtcev - Poostriti bo treba borbo proti alkoholizmu

V torek, 30. decembra so se odborniki Okrajnega ljudskega odbora Kranj zadnjič v letu 1958 sestali na 17. skupni seji obeh zborov. Glavna točka dnevnega reda je bilo poročilo in razprava o stanju socialnega in invalidskega varstva na Gorenjskem. Seje se je kot gost udeležila tudi tov. Nika Arko, sekretar republiškega Izvršnega sveta za socialno varstvo.

Predsednica okrajnega republiškega Izvršnega sveta za socialno varstvo je v svojem poročilu poudarila, da je skrb za človeka, za njegove življenske in delovne pogoje v sedanjem obdobju glavna naloga vse družbe. Delo socialno-varstvenih ustanov dobiva zato v socialističnem razvoju vse večji družbeni pomen in vrednost in močno presega okvire državne uprave. Potem je analizirala socialne podpore, domsko zaščito za onemogle, za mladoletnike, slepe itd., govorila o skrbništvu in rejništvu, o problemih nezakonskih, otrok, o posvojitvah, šolskih mlečnih kuhinjah, o letovanjih, alkoholizmu, varstvu invalidov itd. Poudarila je, da alkoholizem na Gorenjskem še vedno predstavlja socialni problem, ki povzroča težke posledice ne le v družinskih odnosih, ampak tudi pri vzgoji otrok, saj izvirajo vzgojno zanemarjeni otroci večinoma prav iz takih družin. Pri nas je ambulanta za zdravljenje alkoholikov le v Zdravstvenem domu v Kranju, potrebno pa bo to zdravljenje razširiti tudi v ostale zdravstvene domove. Proti povzročiteljem nesreč v pijanem stanju bi bilo treba ostreje postopati, pa tudi podjetja bi morala dosledneje izvajati zakon o delovnih odnosih, ki predpisuje, da se ne sme opravljati delo v pijanem stanju, ker je prav to čestokrat vzrok nesreč pri delu. V borbi proti alkoholizmu bi bilo treba znatno poceniti brezalkoholne pijače, ustanavljati mlečne restavracije in restavracije, kjer bi točili samo brezalkoholne pijače, dosledneje pa bo treba izvajati tudi odlok Okrajnega ljudskega odbora o prepovedi točenja alkoholnih pijač mladoletnikom.

V razpravi, kjer je sodelovalo precej odbornikov, je bilo slišati nekaj precej ostrih pripomb na račun otroških doklad, češ da je z njimi staršem še povečana možnost za pijančevanje. V razpravi je sodelovala tudi dr. Tumova, članica okrajnega sveta za socialno varstvo, in tov. Nika Arko, sekretar republiškega Izvršnega sveta za socialno varstvo. Dr. Tumova je poudarila, da je namen vrtcev vzgajati predšolske otroke, ne pa, da so vrtci zavetišča za otroke zaposlenih mater. Edino jasli na Golniku od vseh vrtcev na Gorenjskem še služijo svojemu pravemu namenu. Poudarila je, da bo treba bolj skrbeti za nezakonske matere, katerih stanovanja so zelo bedna. V obupnih razmerah živijo tudi kmečke žene, ki so v službi v tovarni. O rejništvu dr. Tumova meni, da je še zelo slabo razvito. Manjka nam dobrih rejnic. Z organizacijo rejniškega centra upa, da se bo stanje izboljšalo.

Na ločenih sejah so med drugim sprejeli sklep o ustanovitvi Zavoda za prosvetno-pedagoško službo. Sklepali so o garancijah za dolgoročna posojila Kmetijske šole v Poljčah, gozdnemu skladu OLO Kranj, Železarni Jesenice in kmetijskemu posestvu Hrastje. Železarna Jesenice ima namreč v investicijskem programu gradenj za leto 1959 predviden tudi oddelek za toplotno obdelavo pločevine. Predračunska vrednost celotnega objekta je 460 milijonov dinarjev. Podjetje ima za to v glavnem že zagotovljeno ustrezno investicijsko posojilo. Potrebuje pa še poroštveno izjavo za celotni znesek, ki ga bo z enoodstotno obrestno mero izplačalo v 10 letih. Kmetijsko posestvo Hrastje je zaprosilo za izdajo poroštvene izjave za dolgoročni investicijski kredit iz zveznega investicijskega sklada v višini 10 milijonov 700.000 din. Posestvo namerava namreč iz uvoza kupiti 50 plemenskih krav frizijske pasme.

A. T.

TRGOVINE V CERKLJAH

Trgovsko podjetje Krvavec je od kmetijskih zadrug prevzelo vse trgovine v Cerkljah in v Šenčurju. Vsega skupaj ima zdaj sedem poslovalnic. Zgornji cerkljanski prodajalni je pridružena nova, lepo urejena Delikatesa.

Da bo poslovanje bolj gospodarsko, po drugi strani pa bo mogoča večja izbira, bo podjetje imelo manufakturo le v eni poslovalnici v Cerkljah.

V preteklem letu sta obe prodajalni v Cerkljah vpeljali nepretrgano postrežbo, ker je bilo potrošnikom zelo všeč, zadovoljni pa so bili tudi uslužbenci. Ljudje žele in upajo, da bo podjetje po premaganih začetnih težavah spet imelo vsaj eno poslovalnico nepretrgano odprto.

Pak

Po neutemeljenem predlogu o novih cenah mleku

Višja storilnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

letih še povečala za dobrih 2000 litrov dnevno, da bi lahko redno oskrbovali sedanja središča kot so Kranj, Tržič in še zlasti Jesenice, kjer danes dobivajo mleko iz Tolminskega področja. Redni odkup se zdaj giblje med 7 do 7500 litrov dnevno z občutnim padcem v zimskem času.

Treba je torej zagotoviti večji, redni odkup mleka. Do tu so si bili vsi edini. Toda v načinu, kako priti do tega, so se pogledi razlikovali.

Predlog GPZ na široko ugotavlja, da so proizvajalne in prodajne cene mleka prenizke. Predsedstvo OSS pa je prav to kritiziralo. Zlasti še, ker analiza teh cen ne upošteva splošnega stanja proizvajalca in njegove skupne ekonomske osnove, ki vsekakor ni nižja od delavčeve, ampak je višja. Hkrati pa, če je že res, da cene mleka niso vskladene s proizvajalnimi stroški, ni treba takoj iskati rešitve v podražitvi, marveč v povečanju storilnosti. Ta princip so osvojila vsa industrijska podjetja, prav tak princip je treba uveljaviti tudi v kmetijstvu. Na Gorenjskem je povprečna molznost krav 1600 litrov letno. V drugih deželah doseže molznost še enkrat višjo stopnjo in še več. Tu je torej eden glavnih virov, kjer je treba iskati izhoda. Taki in podobni problemi na naši vasi so danes neizpodbitni in zadružne in druge organizacije so v nekaterih primerih šele komaj začele utirati pot k modernejšemu, sodobnemu kmetijstvu. Člani predsedstva OSS se niso spuščali v analizo proizvajalnih cen mleka in drugih pridelkov ter ekonomskega stanja naše vasi. Več je bilo govora o končnih, prodajnih cenah mleka.

OBNOVA MLEKARNE — SKUPNA SKRB

Kranjska mlekarna ima težave pri oskrbi prebivalstva z mlekom in tudi zgubo. Zato, jasno, ne more dobiti sredstev za obnovo zastarelih naprav za pasterizacijo in predelavo mleka. Da bi do teh sredstev prišla, je predlagala podražitev mleka. Toda, je res samo mlekarna (na čisto gospodarski osnovi) dolžna skrbeti za obnovo in razširitev svojih obratov?

Ljubljanskim mlekarnam dajejo za liter mleka do 14 dinarjev regresa. Sredstva za to jemljejo iz sklada za pobijanje alkoholizma, ki pa se zbira od obdavčitve alkoholnih pijač. V našem okraju je bila doslej ta obdavčitev dvakrat nižja kot drugod, razen tega pa se tako zbrana sredstva niso uporabila v te namene in so se porazgubila v glavnem za kritje občinskih proračunov, česar na seji niso odobravali.

Za družbeni standard so nadalje naša podjetja oddvojila precejšnje vsote, ki ponekod niso niti razporejene. Če torej upoštevamo, da predstavlja kranjska mlekarna važno verigo v preskrbi vseh glavnih središč na Gorenjskem, bi bilo prav, če posamezni kolektivi prispevajo k obnovi mlekarne. Tako pot k obnovi mlekarne bi bile sindikalne organizacije v podjetjih pripravljene zagovarjati, **toda le v primeru, če se prodajna cena mleku ne bo spremenila.**

Skratka, živahna razprava na seji je ugotovila, da mlekarne in preskrbe z mlekom nikakor ne kaže prepustiti samemu podjetju. — Mlekarne ne bi smeli primerjati s proizvodnim podjetjem, ki mora za vsako ceno rentabilno poslovati, marveč to podjetje po svoji funkciji sodi med komunalno dejavnost.

Sklenili so predlagati, naj bi se z vprašanjem celotne preskrbe delavskih središč bolj popečali občinski ljudski odbori. Ker je vprašanje mleka skupno vprašanje vse Gorenjske, bodo predlagali, naj bi OLO razpravljal o ureditvi mlekarne in o preskrbi z mlekom ter hkrati sprejel potrebne smernice kmetijskim posestvom in zadružnim organizacijam sploh za preskrbo naših delavskih središč. O politiki cen mleka pa naj bi spregovoril republiški organ. Gre za to, da cene mleka niso vskladene. Dobavitelji mleka iz Tolminske, ki oskrbujejo Jesenice, so z januarjem kratko in malo podražili mleko za 3 din, kar opravičujejo s stroški prevozov itd. Z različnimi cenami se srečuje naša odkupna mreža z ljubljansko itd.

Težav in problemov s preskrbo je veliko. Te so tudi pri preskrbi z mlekom. Toda rešitev nikakor ni v dviganju cen, ampak v reševanju kopice nerešenih materialnih in drugih problemov. To pa ni dolžnost enega organa ali kolektiva, marveč celotne družbe.

K. M.

Več za družbeni standard

(Nadaljevanje s 1. strani)

obstajajo že izdelani načrti za tovrstne gradnje, pa tudi zato ne, ker ni zadostnih gradbenih in obrtniških kapacitet. To se najbolje vidi pri skladu za stanovanjsko gradnjo. Tu se iz leta v leto prenašajo večje vsote denarja. Če hočemo izpolniti naloge perspektivnega plana, je treba nadalje zagotoviti tudi normalni obseg rekonstrukcije. Sorazmerje med gospodarskimi in negospodarskimi investicijami je torej precej kočljivo in bo zavoljo tega, razumljivo, prav o tem vprašanju verjetno v nadaljevanju razprav največ govora.

Družbeni plan predvideva nadalje, da se bodo kmečki davki v odnosu na 1958. leto zvišali za 23 odstotkov, ali približno toliko kot so se zvišali tudi v prejšnjem letu. To z ozirom na porast dohodkov kmetijskih gospodarstev v 1958. letu ni pretirano. Zvišan bo tudi občinski prometni davek na tekstilno blago, in sicer od 2 na 4 odstotke, da bo znašal toliko kot je že prejšnje leto v drugih okrajih. — Povišanje davka na maloprodajne cene ne sme vplivati, ker tudi doslej cene blagu v gorenjskih manufakturnih trgovinah niso bile nižje od cen v ljubljanskih trgovinah, čeprav so bile slednje obremenjene z višjim občinskim prometnim davkom. Zvišan bo tudi prometni davek na alkoholne pijače, in sicer od 10 na 20 odstotkov. Obstoja celo predlog, naj bi se povišal še bolj, s tem, da bi se tako zbrani denar porabil za izgradnjo raznih športnih objektov, regres za mleko, obnovo mlekarn, vzdrževanje mlečnih kuhinj itd.

Proračuni okraja in občin se letos povečujejo v odnosu na prejšnje leto za približno 17 odstotkov.

-lk

40 let na delu

Kolektiv Železarne Jesenice pripravlja posebno svečanost najstarejšim delavcem v podjetju. Gre za delavce, ki so že 40 let stalni delavci v Železarni. Takih je, kot kažejo zbrani podatki, kar 18. Večina so to mojstri, oddelkovodje in drugi vodilni tehnični uslužbenci, ki so zaposleni v podjetju že 40 let in še danes delajo, ne glede na to, da jim zaslužena pokojnina dovoljuje potreben oddih.

Poleg 18 jubilantov, 40-letnikov bodo na letošnjo svečanost povabili tudi 21 delavcev, ki so na delu v železarni že čez 30 let. Na pobudo sindikalnih organizacij zbirajo tudi podatke o delavcih, ki so največ časa v kolektivu brez izostankov z dela, o delavcih, ki so največ časa brez bolniških dopustov in podobno. Vse take delavce nameravajo primerno odlikovati oziroma jim dati javno priznanje in pohvalo.

K. M.

NA DNEVNEM REDU V KOMUNAH

KOMUNALNE GRADNJE

Že vrsto let so domači in tuji turisti na Bledu negodovali, nič manj pa tudi domačini, nad pomanjkljivo vodovodno mrežo in kanalizacijo. Končno o tem vprašanju v bližnji prihodnosti na Bledu ne bo več potrebno govoriti. Večina vodovodnih in kanalizacijskih del bo opravljenih letos. Prvi in najnujnejši del te gradnje bodo končali še pred pričetkom nove poletne sezone, medtem ko bodo z drugim začeli takoj, ko bo na Bledu spet utihnil živahni vrvež pisanih turistov.

Tudi o Grajskem kopališču na Bledu je bilo v preteklih letih slišati precej pikrih. Nejevolje kopalcev pa letos ne bo več. Staro kopališče je že dlje porušeno in že nekaj časa pripravljajo temelje za novo kopališče, ki ga bodo montirali brž ko se bo poslovila zima in bo spet postalo topleje.

Nerešeno pa je še vprašanje, kje dobiti sredstva za ureditev blejskega gradu, čeprav je ta ureditev nujno potrebna. Prav zaradi tega bo jutri (v soboto, 10. januarja) na Bledu širše posvetovanje in pričakovati je, da bo blejski grad vsekakor že do pričetka poletne sezone dobil tisto lice, ki bi ga moral imeti.

Čimprej pa bodo morali blejski hoteli dobiti potrebne načrte za svojo preureditev. Skrajni čas je že, da bodo vsi prostori blejskih hotelov sodobno opremljeni in urejeni. Zato bi se morali posamezni hoteli že letos udeležiti natečajev za najetje investicijskih kreditov.

Prav tako bo potrebno še letos pričeti z urejanjem Bleda kot to predvideva urbanistični načrt. Ta načrt bo po sprejetju zakona nacionalizacije gradbenih zemljišč laže uresničiti kot prej.

B. F.

Tudi tona premoga je med dobitki za letošnje tradicionalno nagradno žrebanje naročnikov »Glasu Gorenjske«. Razumljivo pa je, da bo lahko le eden izmed tistih dobil tako bogat dobitek, ki bo imel do časa žrebanja vsaj polletno naročnino na »Glas Gorenjske«. Nikakor pa ne smete pozabiti, da so naročniki »Glasu Gorenjske« tudi nezgodno zavarovani: za primer trajne nesposobnosti za delo za 40 000 dinarjev, za primer smrtne nezgode pa za 20.000 dinarjev.

In kdo je dal tono premoga za naše nagradno žrebanje? Morda ste že sami uganili. »KURIVO« KRANJ, ki ima vedno na zalogi drva, premog vseh vrst, koks in oglje. Omenjeno podjetje je vedno na uslugo in se priporoča vsem cenjenim odjemalcem.

Uprava

S seje Občinskega ljudskega odbora Kranj

Za izpolnjevanje perspektivnega načrta

Združitev treh kmetijskih posestev v Kmetijsko gospodarstvo Kranj - Pogodba z Živinorejskim servisom odložena

V torek, 30. decembra 1958 sta se na ločenih sejah sestala oba zbora Občinskega ljudskega odbora Kranj. Na dnevnem redu je bilo sklepanje o sprejemu odloka o začasnem finansiranju proračuna ObLO za leto 1959, potrditev združitve kmetijskih posestev Hrastje, Cerklje in Jezersko in združitve obrtnega podjetja Žimopreja in obrtnega podjetja Sitarsko-žimarska zadruga in sklenitev pogodbe z Živinorejskim servisom Kranj, zbor proizvajalcev pa je pregledal še stališča gospodarskih organizacij v zvezi s sklepi ene zadnjih sej Občinskega ljudskega odbora in razpravljal o izplačilu osebnih dohodkov nad tarifnimi postavkami.

O združitvi kmetijskih posestev Hrastje, Cerklje in Jezersko smo že poročali in sklep o tem je Občinski ljudski odbor tudi sprejel. Sprejeli so tudi sklep o združitvi obrtnega podjetja Žimopreja in obrtnega podjetja Sitarsko-žimarska zadruga v eno podjetje, ki bo izdelovalo in predelovalo vse vrste tapetniške žime, izdelovalo žičnate in žimarske ščetkarske proizvode, metle, osnove za sita, krojaško platno in drugo.

Na priporočilo okrajnega Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo in da bi se čim uspešneje izpolnile naloge in smernice družbenih in perspektivnih načrtov za pospeševanje živinorejske proizvodnje, je OZZ ustanovila finančno samostojni zavod — Živinorejski servis Kranj, ki ga je že potrdil občinski Svet za kmetijstvo in gozdarstvo. Servis bo opravljal vse naloge dosedanjega referata za živinorejo pri OZZ, vodil bo rodovniško knjigovodstvo, umetno osemenjevanje, kontrolo živine, izbiral in nabavljal bo plemenjake za osemenjevanje in naravno oplojevanje in drugo. Za opravljanje vseh teh nalog predvsem pa za osemenjevanje govedi, bo občina odvajala servisu 95% sredstev pobrane pavšalne skočnine, ki je tudi namenjena za kritje teh stroškov. Za ureditev odnosov med občino in živinorejskim servisom glede izvajanja vseh teh nalog je potrebno skleniti ustrezno pogodbo. Njen osnutek je bil priložen. Zbor proizvajalcev ga je sprejel brez pripomb, občinski zbor pa je sestavil nekaj dodatnih predlogov, da naj bi n. pr. Živinorejski servis skrbel za naravne plemenjake v krajih, kjer ni možno umetno osemenjevanje, nadalje naj bi skrbel za zdravljenje plemenskih krav proti jalovosti in uvedel dežurno službo tudi ob nedeljah. Vprašanje je, če bo Živinorejski servis na vse to pristal, zato je Občinski ljudski odbor odložil sklepanje o tej pogodbi.

A. T.

gorenjski obveščevalec

MALI OGLASI

Izgubila sem denarnico v mestu Kranju. Poštenega najditelja prosim, naj jo proti nagradi vrne v oglasni oddelek. 2265

Izgubil sem rjava koščena očala na avtobusni postaji na Gašteju, dne 22. decembra. Poštenega najditelja prosim, naj jih proti nagradi vrne na naslov v oglasnem oddelku. 2266

Izgubil sem usnjeno rokavico od kina »Storžič«, Kranj do »Prešernovega gledališča«. Najditelja prosim, naj proti nagradi vrne na naslov, ki ga dobi pri vratarju »Iskre« Kranj. 2267

ObLO Tržič proda polnojarmeniško žago v Podljubelju, eventualno tudi le posamezne stroje. Cena je ugodna. Ponudbe na ObLO Tržič. 2268

Prodam 43 m² hrastovega parketa. Naslov v oglasnem oddelku pod 1.000. 2269

Prodam trosilec gnojila, sejalni stroj in snopoveznico po ugodni ceni. Svetlin, Podgorje 58, Kamnik. 2270

6 oken, enojna in dvojna — trodelna, prodam na Gorenjskem. Naslov v oglasnem oddelku. 2271

Prodam seno 1.500 kg. Trilar Valentin, Stražiška 2, Kranj. 2272

Klavir znamke Kutschera, Wien, **prodam** po ugodni ceni. Kacjan, Partizanska 11, Kranj. 2273

leki za veliko močno osebo ter

Ugodno prodam dve moški obleki za veliko, močno osebo ter bel kožušček za 3 do 5 let starega otroka in razne čevljčke za otroke, starosti 5 do 12 let. Naslov v oglasnem oddelku. 2274

Prodam dobro ohranjen krojaški šivalni stroj. Šiva naprej in nazaj. Kupim motorček za šivalni stroj. Primskovo, Jezerska c. 68. 2275

Prodam travnik in gozd ob cesti iz Žerjavka na Prebačevo. Naslov v oglasnem oddelku. 2276

Prodam Pfaff levoročni šivalni stroj ali zamenjam za Flaharco. V poštev prideta znamki Pfaff ali Singer. Naslov v oglasnem oddelku. 2277

Prodam plohe 50 × 30 okoli 4 m³. So. Brniki 56, Cerklje. 2278

Kupimo rabljeno dobro ohranjeno pisarniško omaro. Ponudbe poslati v oglasni oddelek. 2279

Zvočno rezilo (klino) za stroj za tanjenje usnja (širfmašino) **kupim.** L. Hrovatin, Župančičeva 14/I. 2280

Iščem žensko, najrajši upokojenko, ki bi pomagala nekaj ur v gospodinjstvu, v družini z 10-letnim otrokom. Naslov v oglasnem oddelku. 2281

Iščem žensko, starejšo, najraje upokojenko za dopoldanski čas. Dam tudi stanovanje. Naslov v oglasnem oddelku. 2282

Iščem starejšo žensko za varstvo otrok. Vzamem jo za stalno. Naslov v oglasnem oddelku. 2283

Iščem opremljeno sobico proti nagradi. Plačam 1.500 do 2.000 din mesečno. Naslov v oglasnem oddelku. 2285

Iščem starejšo žensko, lahko z enim otrokom, za pomoč v gospodinjstvu z 2 otrokoma. Naslov v oglasnem oddelku pod Preddvor. 2285

Žensko kolo sva našla 29. decembra. Semen Jože, Tomšičeva 18, Kranj in Eržen Ivan, Kalvarija 30, Kranj. 2286

Podpisani obžalujem žaljive besede, katere sem izrekel na račun organov Ljudske milice, postaje Tržič. Eler Ivan, Tržič. 2287

Izgubila sem denarnico z dokumenti od Gorenjske oblačilnice do avtobusne postaje Kranj. Najditelja naprošam naj jo proti nagradi vrne v oglasni oddelek. 2288

Krajevni odbor Šenčur razpisuje mesto cestarja za vas Šenčur. Prednost imajo upokojenci. Honorar po dogovoru. Nastop takoj. 2289

Prodam več dobro ohranjenega pohištva, tudi celo spalnico z žimnico na vzmeti (federmodrocem). Ogled vsak dan dopoldan. Reginčeva 6, Kranj. 2290

Brivski salon prodam zaradi selitve. Jahačev prelaz 1, Kranj. 2291

Preklicujem blok št. 39419 izdan v Komisijski trgovini Kranj 2. novembra 1958. Novinec, Šk. Loka. 2292

Preklicujem besede, ki sem jih izrekla o Pavlin Mariji pred blokom »Tiskanine« Kranj. Bečan Iva, Kranj. 2293

OBJAVE

OBJAVA

Vse lastnike goveje živine na območju občine Kranj opozarjamo na to, **da je** v smislu obstoječih predpisov o plačevanju pavšalne skočnine **potrebno** do 15. januarja 1959 **prijaviti število plemenic, to je plemenskih krav** in nad 1 leto starih telic in do 31. januarja 1959 plačati pavšalno skočnino za vse plemenice za vse leto vnaprej.

Prijave naj se oddajo in skočnina plača pri pristojnih krajevnih uradih, lastniki živine z območja mesta Kranja pa lahko izvršijo prijavo in vplačilo na Upravi za dohodke Občinskega ljudskega odbora Kranj, Tavčarjeva ulica št. 43, soba št. 34.

ObLO Kranj
Oddelek za gospodarstvo

RAZPIS
KOMISIJA ZA SKLEPANJE IN ODPOVEDOVANJE DELOVNIH RAZMERIJ

Tekstilne tovarne INTEKS, razpisuje delovno mesto korespondenta — stenotipista.

Pogoji: zahteva se srednješolska izobrazba, z znanjem strojepisja II. razreda.

Plača po tarifnem pravilniku.

Interesenti naj pošljejo pismene prijave do vključno 20. januarja 1959.

RAZPIS

Upravni odbor Doma slepih Stara Loka razpisuje mesto kurjača centralnih peči, ki bi v poletnem času opravljal vrtnarska dela, manjšega značaja. V poštev pride tudi upokojeni kurjač centralnih peči, ki bi to delo opravljal samo v času sezone. Samsko stanovanje preskrbljeno. Ponudbe poslati na naslov Uprava Doma slepih, Stara Loka pri Škofji Loki.

OBJAVA

DPD »Svoboda« v Škofji Loki vabi vse, ki bi lahko nastopili na II. javnem nagradnem tekmovanju pod naslovom »Neznani talenti nastopajo«, na avdicijo, ki bo v sredo, 14. I. 1959 od 18. do 21. ure na odru Svobode (Šk. Loka, Spodnji trg). Posebno vabimo tudi talente iz okolice in humoriste.

DPD Svoboda Šk. Loka

KINO

»STORŽIČ«, Kranj: 10. januarja ob 16., 18. in 20. uri ter 11. januarja ob 15., 17. in 19. uri franc. barv. vistavision film »PARIŽANKA«. 11. januarja ob 22. uri premiera ital. filma »LUČI VARIETEJA«. 11. januarja ob 10. uri jugosl. film »V SOBOTO ZVEČER«, ob 13. uri franc. barv. film »SVET TIŠINE«, ob 21. uri premiera ital. barv. cinemascope filma »LEPA MLINARICA«.

»TRIGLAV«, Primskovo: 10. januarja ob 19. uri amer. barv. cinemascope film »SEDEČI BIK«, 11. januarja ob 16. in 19. uri premiera ital. filma »LUČI VARIETEJA«.

»SVOBODA«, Stražišče: 10. januarja ob 18. in 20. uri jugosl. film »V SOBOTO ZVEČER«. 11. januarja ob 14., 18. in 20. uri amer. barv. cinemascope film »DAVEK ZA KRUTOST«.

Naklo: 10. januarja ob 19. uri premiera ital. barv. cinemascope filma »LEPA MLINARICA«. 11. januarja ob 15. uri jugosl. film »V SOBOTO ZVEČER«, ob 17. uri franc. barv. film »SVET TIŠINE«.

»KRVAVC«, Cerklje: 10. januarja ob 19. uri franc. barv. film »SVET TIŠINE«. 11. januarja ob 15., 17. in 19. uri amer. barv. cinemascope film »SEDEČI BIK«.

»RADIO«, Jesenice: 9. januarja amer. film »NE KOT TUJEC«. 10. januarja amer. barv. vistav. film »DRŽITE TATU«. Od 10. do 13. januarja amer. barv. cinem. film »VELIKA BIKOBORBA«.

»PLAVŽ«, Jesenice: 9. januarja amer. barv. film »V POMLADI ŽIVLJENJA«. Od 10. do 13. januarja ameriški film »NE KOT TUJEC«.

Žirovnica: 10. in 11. januarja franc. nemški film »SALEMSKE ČAROVNICE«.

Dovje — Mojstrana: 10. in 11. januarja amer. barv. film »V POMLADI ŽIVLJENJA«.

Koroška Bela: 10. in 11. januarja amer. barv. film »DRŽITE TATU«. 12. januarja amer. film »NE KOT TUJEC«.

Bled: Od 9. do 12. januarja ital. barv. vistav. film »VOJNA IN MIR« II. del. Predstava v petek in ponedeljek ob 20. uri, v soboto ob 17. in 20. uri ter v nedeljo ob 10., 15., 18. in 20. uri.

Radovljica: 9. in 10. januarja ob 20. uri ter 11. januarja ob 14., 16., 18. in 20. uri amer. barv. cinemascope film »PRINC ŠTUDENT«.

Ljubno: 10. in 11. januarja amer. barv. film »POSLEDNJI IZ PLEMENA KOMANČEV«. Predstave v soboto ob 19.30, v nedeljo ob 16. in 18. uri

»Sora«, Škofja Loka: Od 9. do 10. januarja angleški vistavision film »ŠPANSKI VRTNAR«.

Žiri: 10. in 11. januarja amer. barv. film »TARZAN IN NJEGOVA TOVARIŠICA«. Predstava v soboto ob 20. uri, v nedeljo ob 19.30 uri.

GLEDALIŠČE

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ

Nedelja, 11. januarja ob 16. uri — izven in za podeželje. Ostrovski: »GOZD« — Ubrizori DPD Svoboda Center Kranj.

GLEDALIŠČE »TONE ČUFAR« JESENICE

Petek, 9. januarja ob 19.30 uri A. Huxley: »Giocondin smehljaj« za abonma Petek. Ostale karte v prodaji.

Nedelja, 11. januarja ob 15. uri Djordjević: »Grašek«, pravljična igra. Izven. Ob 19.30 uri A. Huxley: »Giocondin smehljaj« — zadnjič. Zveze z vlaki pri vseh predstavah ugodne.

Komisija za razpis mest direktorjev pri ObLO Tržič na podlagi 21. člena zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov (Uradni list FLRJ, številka 52-614/57) ter v zvezi z 58 členom prečiščenega besedila uredbe o kmetijskih zadrugah (Uradni list FLRJ, številka 18-318/58) razpisuje mesto

UPRAVNIKA KMETIJSKE ZADRUGE TRŽIČ

Ponudniki za razpisano mesto morajo izpolnjevati enega od naslednjih pogojev:

1. Srednja strokovna izobrazba — kmetijski tehnik.
2. Nižja strokovna izobrazba z najmanj 5-letno prakso v gozdarstvu, kmetijstvu in sorodni panogi.

Pravilno kolkovane prošnje z izčrpnim življenjepisom, dokazili o strokovnosti, neoporečenosti in o dosedanji zaposlitvi pošljite Občinskemu ljudskemu odboru Tržič do 20. januarja 1959.

Vsem vlagateljem na hranilne knjižice sporočamo, da bo vpisovanje obresti za leto 1958 od 11. do 31. januarja 1959 vsak dan od 7. do 11. ure.

Komunalna banka Kranj

šport - šport - šport - šport - šport

NAMIZNI TENIS

TUDI TOKRAT PRESENEČENJA

Novoletni mladinski namiznoteniški turnir prvič z mednarodno udeležbo — 64 udeležencev — Crešnjevčeva zmagala med mladinkami

Za letošnje novoletne praznike je NTK »Triglav« spet priredil v Kranju v osnovni šoli »Simon Jenko« novoletni namiznoteniški turnir, ki so se ga udeležili mladi pingpongaši iz Raven, Maribora, Ljubljane, Jesenic in Kranja; med mladinci pa je nastopil tudi mladinski državni prvak Italije Sambo, ki se je v tistih dneh po privatnih opravkih zadrževal v Kranju. Proti pričakovanju je bila tokrat udeležba slabša kot prejšnja leta. Predvsem smo na turnirju pogrešali igralcev manjših namiznoteniških klubov z Gorenjske, katerim pa bi bil prav ta turnir lahko v veliko korist ker igrajo tekmovalci vsak z vsakim.

Mladinci so tekmovali v dveh skupinah: v finalnem tekmovanju A skupine (17 tekmovalcev) je zmagal gost iz Italije, ki je vse svoje nasprotnike odpravil z 2:0, pred Tomcem (Triglav) 8 zmag, Jamšekom 7, Baučetom (oba Fužinar, Ravne) s petimi zmagami itd.; v B skupini je nastopilo 19 tekmovalcev, v finalu pa je bil prvi Bevk (Mladost, Kranj), ki je tudi premagal vse svoje nasprotnike. Drugi je bil Gruden 6 zmag, 3. Šmid 5, 4. Bogataj (oba Jesenice) 4 zmage itd.

V konkurenci mladink (7) je za največje presenečenje turnirja poskrbela Crešnjevčeva (Ilirija, Ljubljana), ki je premagala vso slovensko elito mladink in zmagala brez poraza. Druga je bila Lampret (Triglav, Kranj) 5 zmag, 3. Petrač 4, 4. Krajger (obe Fužinar, Ravne) 3 zmage itd.

Med šestnajstimi pionirji je v finalu, kjer je igralo 6 najboljših iz treh grup predtekmovanja, zmagal R. Frelih (Mladost, Kranj) s petimi zmagami pred Grudnom (Odred, Ljubljana) 4, Reharjem (Maribor) s tremi zmagami itd. Pri pionirkah pa je bila prva brez večje konkurence Krajgerjeva iz Raven pred Kranjčankami Kokalj, Humer, Gunčar in Skerlep; le-te so šele začetnice, učenke namiznoteniške šole NTK »Triglav«.

Prvoplasirani tekmovalci v vseh disciplinah so prejeli knjižne nagrade. SR

TUDI V KAMNI GORICI NOVOLETNI TURNIR

Ob novoletnih praznikih je tudi TVD »Partizan« Kamna gorica priredil tradicionalni novoletni namiznoteniški turnir, ki so se ga udeležili člani društev »Partizan« iz Radovljice, Mošenj, Brezij in domačini. Največji uspeh so dosegli Kamnogoričani — prvi je bil Lado Kržišnik, medtem ko je bilo med prvo osmorico kar šest domačinov. V dvojicah sta zmagala Radovljičana Ravnikar in Cilenšek. M. P.

HOKEJ NA LEDU

VISOKA ZMAGA JESENIŠKIH HOKEJISTOV

V sredo popoldne je bila odigrana na jeseniškem umetnem drsališču hokejska tekma med državnim prvakom Jesenice in Partizanom iz Beograda. Ker so moštva tik pred srečanji za državno prvenstvo, je vladalo za tekmo veliko zanimanje. V prvi tretjini je bilo opaziti premoč gostov, kar so potrdili z dvema prvima goloma. Toda domačini so kmalu izenačili (Čebulj in Smolej) ter s tretjim golom (Dolinar) prešli v vodstvo in zaključili prvo tretjino s 3:2. Tudi v drugi tretjini gostje niso bili več kos Jeseničanom. Čeprav so se trudili in v glavnem le branili svoja vrata, je bila tudi druga tretjina zaključena v korist Jeseničanov z rezultatom 3:1. Najlepše pa so zaigrali domačini v zadnji tretjini. Pokazali so doslej najlepšo igro v letošnji sezoni. V zadnji tretjini so bili petkrat uspešni in tako zmagali z 11:3. Za Jesenice so dali gole: Smolej 2, Dolinar 2, Valentar 2 ter Niko in Boris Čebulj, Turnšek, Selc ter Kristan po enega. Za Partizana pa so dali gole Popovič, Denič in Stanimirović po enega. Med jeseniškimi igralci se je to pot izredno izkazal vratar Novak. Tekmo sta sodila Božič in Kaltnekar pred okoli tisoč gledalci. S to tekmo so jeseniški hokejisti pokazali, da so tudi za letošnje državno prvenstvo dobro pripravljeni. U.

Vsak ponedeljek in petek v „GLASU GORENJSKE“ najnovejši dogodki v besedi in sliki

NESREČE

ZA USLUGO V SMRT

Na visokih pečeh Železarne Jesenice je bil zaposlen Alojz Renko iz Slapna nad Begunjami. Bil je med najstarejšimi delavci podjetja; delal je kot plavžar na peči št. 1. 2. januarja je iz usluge zamenjal mlajšega tovariša pri delu in tako postal žrtev eksplozije plinske cevi in prašne vreče, ki sta iz neznanega vzroka eksplodirala. Močna eksplozija je poškodovala še dva v bližini stoječa plavžarja. V jeseniški bolnici so Renku skušali rešiti življenje, vendar je še istega dne proti večeru podlegel poškodbam. Pokojni je bil vesten in dober delavec. Nezgoda je toliko bolj tragična, ker bi moral pokojni Renko 5. januarja stopiti v pokoj.

SMRT POD VLAKOM

V petek zjutraj, 26. decembra 1958 so našli na železniškem tiru blizu križišča v Kamniku truplo 24-letnega delavca Janeza Porovneta iz Podgorja. Preiskava je ugotovila, da je bil še ob štirih zjutraj na Duplici, nato pa je šel po železniškem tiru proti Kamniku, kjer je imel spravljeno kolo. Zaspan po prečuti noči ni opazil, da izza ovinka prihaja vlak, ki vozi ob pol šestih iz Kamnika. Porovne je mrtev obležal med tračnicami, drugi vlak, ki prihaja ob 8. uri iz Ljubljane pa ga je vlekel še nekaj metrov od kraja nesreče.

SMRTNA NESREČA PRI KAMNIKU

Ko se je 68-letni upokojenec Jakob Karo vozil z motociklom iz Kamnika proti Podgorju, v slepilu zahajajočega sonca ni videl spuščenih zapornic na železniškem križišču. Ob udarcu v zapornice je dobil tako hude poškodbe, da jim je kasneje podlegel. Pokopali so ga 7. januarja v Kamniku. Zadnja leta je vestno vodil pisarno in shladišče planinskega društva Kamnik.

AVTOBUS JE ZGOREL

V ponedeljek okrog dveh ponoči se je pod vasjo Cerklje vnel Transturistov avtobus in skoraj ves pogorel.

Vozač I. Z. je skušal spraviti pokvarjen voz v tek, pa mu ni uspelo. Ker pa je treba zjutraj prepeljati delavce v kranjske tovarne, je šel šofer v vas k drugemu šoferju po pomoč. Nazaj grede pa je že videl švigati plamen iz sprednjega dela voza. Na pomoč poklicani gasilci niso mogli veliko rešiti. Požar je nastal najbrže zaradi kratkega stika. Škode je menda okrog sedem milijonov dinarjev.

ZAHVALA

Ob smrti naše ljube mame

MARIJE ROZMAN

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem, posebno še g. dr. Živcu, župniku ter vsem, ki so jo spremili na njeni zadnji poti za izkazano sožalje. Vsem iskrena hvala.

Križe, Golnik, Letence,

Družina Mhavova

ŠAH

JESENICE PREMAGALE RIEGERSDORF

Edini prireditvi na jeseniškem drsališču, ki je bila pretekli petek, je sledilo v nedeljo še mednarodno srečanje v kegljanju na ledu. Pomerilo se je šest ekip jeseniškega KKNL in dve ekipi KKNL iz Riegersdorfa v Avstriji. Tudi na tokratnem turnirju so zmagali Jeseničani s svojo prvo ekipo, ki jo sestavljajo Janežič, Klinar, Gardej in Koblar. Dosegli so 12 točk. Drugo mesto s prav tako 12 točkami je zasedla ekipa Jesenice II v postavi Drobnak, Šlibar, Drinovec in Vister. Tretje mesto za 10 točkami je zasedla ekipa Riegersdorf I, nato sledé ekipe Jesenice IV, Jesenice III, Riegersdorf II, Jesenice VI in Jesenice V. U.

POLFINALNO PRVENSTVO KRANJA

Na polfinalnem turnirju za prvenstvo Kranja, ki se igra vsak ponedeljek in četrtek v prostorih Šahovskega kluba Kranj, je stanje na tabeli po odigranem 6. kolu takole: Berčič, Kmetič in Koren po 4,5; Engelman in Stagar po 4; Marasović, Pokovšek in Prelovšek po 3,5; Djordjević 3 točke itd.

Časopisno podjetje

„GORENJSKI TISK“ KRANJ

je povečalo zmogljivost v ročni knjigoveznici, zato vam bo hitro in solidno zvezalo letnike raznih revij in uradne liste, prevezalo stare knjige itd.

PODJETJA
USTANOVE
KNJIŽNICE

Naročila sprejema naročniški oddelek podjetja - telefon 190

Dve premieri za konec leta

MAC GILBERT SAUVAJON: TRINAJST JIH BO

KRISTINA BRENKOVA: MAČEHA IN PASTORKA

Igralska družina DPD »Svoboda« Stražišče v Kranju je ob koncu preteklega leta zabeležila uspeh, ki obeta storiti letošnjo gledališko sezono še posebno pestro. V dveh dneh so se požrtvovalni igralci predstavili kar z dvema premierama. V soboto, 27. decembra je bila premiera komedije A. G. Sauvajona Trinajst jih bo, dan kasneje pa igrica K. Brenkove Mačeha in pastorka. To je bilo hkrati tretje delo, ki so ga naštudirali v letošnji sezoni.

Vedra in duhovita francoska komedija Trinajst jih bo, ki se domiselno ponorčuje iz babjevernosti v zvezi s številko 13, je našla v režiserju **Milanu Tepini** in mladih igralcih zelo spretne oblikovalce. Seveda pa ni moč zanikati, da sodelujoči niso imeli trdega dela; trdega zlasti zategadelj, ker zahteva ta zvrst dramske literature mnogo več kot brezhibno obvladanje teksta. Tudi površnosti, ki jo tako radi očitamo našim amaterjem, ni bilo opaziti. Večina prizorov je ustvarjala videz skrbno izdelane celote. Tudi dinamiki je posvetil režiser dokajšnjo pozornost. S krepkimi dramaturškimi črtami v besedilu se je na mnogih mestih izognil razvlečenim, dolgočasno učinkujočim prizorom. Poznavalec odra bo torej že ob površni presoji uprizoritve ugotovil, da se je režiser lotil dela s skrbno izdelanim režijskim konceptom. Seveda ne kaže ovenčati uprizoritve s samimi superlativi. Nekateri prizori namreč niso mogli utajiti, da jih je oblikoval režiser brez zadostnih izkušenj in domiselnosti. Bili so preveč statični in so zategadelj učinkovali malce ohlapno in neimpresivno. Vendar pa drobne spodrsljaje opravičuje dejstvo, da je bila to režiserjeva prva režija. Celotna uprizoritev pa kaže, da je dobila stražiška Svoboda z Milanom Tepino močnega režiserja. — Poleg njega sta tokrat doživeli svoj odrski krst še dve mladi igralki — Metka Jež in Breda Jaklič. Hudo napak bi storili, če bi ob tej uprizoritvi podvomili v uspešnost njihovega dela. Nasprotno — prav tej trojici gre nemalo zaslug, da je uprizoritev zabeležila tolikšen uspeh.

Prizor iz 3. dejanja uprizoritve »Trinajst jih bo«

In igra? — Madeleine Villardierova **Marte Cegnarjeve** je bil plastičen lik, živahen in zanimiv v risanju trenutnih občutij. — 25-letno Španko Consuelo Konkowsko je zaigrala 14-letna **Metka Ježeva,** ki je to pot prvič stopila na oder. Brez pretiravanja; mlada igralka pomeni pravcato odkritje. S svojo neposrednostjo, žametnim altom in odličnim posluhom za soigro je dokaj dobro obvladala svojo igralsko okolico. Tolikšno igralsko nadarjenost je redkokdaj srečujemo. V Veronique Chambon Brede Jakličeve, čeprav je tudi ta prvikrat stopila na oder, je našla močno soigralko. — Antoinu Villardieru **Brančija Jakliča** je manjkalo nekoliko možatosti, sicer je bil topel in prijeten. **Franci Brešar** kot dr. Peloursat je bil v premikih preveč mladosten, vendar je postavil simpatičen in razgiban odrski lik. S svojo narejeno vinjenostjo ni prepričal. — Frideric Staneta Derniča je bil prikupna in primerno dostojanstvena figura sluge. Videti je bilo, da ga oder ne spravlja v zadrego. **Tone Kavčič** kot Jean Charles Chambon opozarja na igralca z dokaj obsežnim igralskim registrom, ki pa ga ne zna krotiti. Z manj karikirano igro bi bil prepričljivejši. V epizodni vlogi je nastopil še **Gregor Homan— Filip** kot Dupaillon.

Zaključna sodba: stražiški igralci so posredovali toplo in prepričljivo doživetje in osvojili občinstvo.

In še beseda, dve o Mačehi in pastorki.

Spričo revščine v slovenski mladinski igri so naši režiserji vsako leto posebej v zadregi z otroškim programom. Stražiška mladina se je skušala rešiti iz zagate z igrico K. Brenkove Mačeha in pastorka. Delo je postavil na oder **Tone Kavčič.** Tu pa je menda spet zaživela stara krilatica: »Za otroke bo že dobro!«

Mladinska uprizoritev je v primerjavi s komedijo hudo razočarala. Sicer pa ne bi hotel vsiljevati svojega mnenja. Naj spregovorijo nekateri otroci, ki so si ogledali ponovitev igrice za kolektiv tovarne »Iskra«. Bil sem deležen zelo zanimivih odgovorov. Malčki do 6. let starosti uprizoritve sicer niso grajali, vendar sem pogrešal tistega zanesenjaškega navdušenja, ki jih preveva vselej takrat, kadar si ogledajo dobro pripravljeno mladinsko delo. Zgovornejši pa so bili starejši vrstniki. Nekateri so bili nad uprizoritvijo malone ogorčeni. Iz njihovih preprostih odgovorov sem si ustvaril naslednjo sodbo: režijski koncept brez domislic, pomanjkanje dinamike v dialogih in situacijah, govorna interpretacija bleda in brez življenja, svetlobni efekti premalo pravljični, da bi dali igri primerno vzdušje itd.

Zaključna sodba: kaže, da imajo naši otroci preveč izbrušen okus, da bi jih bilo moč zadovoljiti s površno pripravljenim mladinskim repertoarjem. Eno je jasno — po tej poti ne bomo prišli do prave oblike amaterskega gledališča in do gledališkega občinstva, ki se poraja v najmlajših. S. Š.

Filmi, ki jih gledamo

PRINC IGRALCEV

V vrsti biografskih filmov, ki smo jih gledali zadnja leta v naših kinematografih, pomeni ameriški barvni kinoskopski film »Princ igralcev« prijetno poživitev. Tokrat so se filmski producenti lotili življenjepisa popularnega interpreta Shakespearovih likov v drugi polovici preteklega stoletja Edwina Bootha. Zgodba je še posebno zanimiva zato, ker je naslonjena na politično ozadje secesijske vojne med ameriškim Severom in Jugom. Edwinov brat John Booth je namreč kot pripadnik Južne armade ubil predsednika ZDA Abrahama Lincolna. To dejanje je slavnemu igralcu, dasiravno ni imel z njim nobene zveze, prizadejalo velike težave. Bratov politični zločin je omadeževal ime Booth.

Film je spretno zrežiral Philip Dunne, vendar se ne moremo znebiti vtisa, da je zgodba prenatrpana s Shakespearovimi dialogi in mislimi, zaradi česar učinkuje film v nekaterih prizorih dolgočasno in razvlečeno. Prav tako se gledalec ne more znebiti občutka, da so film ustvarili, ne toliko zaradi Edwina Bootha in vseh obrobnih oseb teh dogodkov, kolikor zaradi igralca Richarda Burtona. Sicer pa kot interpretu Shakespearovih likov ni kaj očitati. Nobenega dvoma ni, da bi se film lahko povzpel visoko nad povprečje biografskih filmskih realizacij, če bi mu ustvarjalci prizanesli s sentimentalnim prizvokom in če zgodovinskega ozadja ne bi risali tako bledo. — Sicer se pa film navzlic tem ugotovitvam uvršča med boljša dela v tej zvrsti.

DAVEK ZA KRUTOST

Obisk ameriškega barvnega kinoskopskega filma »Davek za krutost« kaže, da ljubitelji westernov nad filmom niso posebno navdušeni. Očividno vsebuje premalo divjega streljanja, pretepov in podobnih začimb po receptu standardnih kavbojk, ima pa preveč psihološkega poglabljanja v osebno tragiko junakov. — Film nas povede v leto 1873 in na živinorejsko farmo v pokrajini Wyoming, katere lastnik je brezobzirni Jeremy Rodock — mož, čigar fanatična ljubezen do konj je izrinila iz njegovega srca zadnjo trohico toplih človečanskih čustev. — Scenarij je pisan zelo spretno: osnovna misel zgodbe je razpeta predvsem med tri ljudi — srečujemo se z okrutnim Rodockom, čigar dobro srce je spričo trdega življenja in nenehnega boja za obstanek prekrila skorja trdosrčnosti in nezaupanja, z Jocasto — žensko z dna, ki še ni docela izgubila zaupanja v življenje in vere v ljudi in ki hrepeni po človekovi dobroti in končno s Steveom, neizkušenim mladim fantom, ki se sreča na farmi s prvimi grenkimi spoznanji.

In še ena privlačnost: igralec James Cagney je izluščil iz okrutnega Rodocka figuro, ki je zlepa ne bomo pozabili.

Navplic vsem prigovorom ljubiteljev westernov, ki jim film zavoljo »razmišljanj« ni po volji, trdim, da je film »Davek za krutost« zelo uspela filmska realizacija režiserja Roberta Visea. aa

Prisluhnili bomo pesmi iz zamejstva

Pred koncertom tržaških Slovencev v Kranju

Kranjska koncertna kronika bo v soboto, 10. januarja zabeležila redek kulturni dogodek — srečanje s pevskim društvom »Valentin Vodnik« iz Doline pri Trstu. Koncert bo ob 20. uri v Prešernovem gledališču. Spored bodo izvajali moški pevski zbor, tamburaški orkester, zabavni instrumentalni trio ter pevski duet.

Ne bo napak, če v skopih obrisih preletimo zgodovino pevskega društva. — Lani je društvo slavilo visok jubilej — 80-letnico delovanja. Iz zapiskov društvene kronike je moč posneti, da je zbor obstajal že pred letom 1869 pod imenom »Čitalnica«. Vsa leta do danes je društvo neumorno delalo, učilo in prosvetljevalo ter se po nastopu fašizma v Italiji borilo za slovensko pesem in besedo. Po letu 1945 pa je napočil dan, ko so lahko dali pevci zatirani slovenski pesmi duška. Po usodnem 1948. letu je prišlo v društvu do razkroja, vendar je pevski zbor ostal, seveda v okrnjeni obliki. Storili so napako, ki jo danes popravljajo. Zaprli so se v društvene prostore in se učili. V Dolini pa poslej niso nastopali. Dolinski zbor so poznali v Trstu in v drugih vaseh, pa v Sloveniji, na Koroškem, le v Dolini so komajda vedeli, kaj zmorejo grla domačih pevcev. V tem času so zabeležili vrsto nastopov, krona vseh pa je bil uspeh na ljubljanskem festivalu julija 1957. leta.

Nadejamo se lahko, da nas srečanje s pevci iz zamejstva ne bo razočaralo. Koncert prireja Koncertna poslovalnica v Kranju.

V novo leto z ilustracijo za otroka

Jože Ciuha in Marlenka Muk-Stupica razstavljata v Mestnem muzeju v Kranju

Ta ocena ne bo napisana v stilu, ker se včasih tudi kritiku upre nenehno opredeljevanje umetnin po njih oblikovni pripadnosti, idejni usmeritvi, kvaliteti, izvirnosti in podobnih vidikih. Da in še enkrat da — včasih se tudi kritiku zahoče samo čutiti, samo uživati likovne čarovnije in vzklikati: to je lepo, tako lepo . . .

Ko smo bili še majhni, so nam dobrodušni dedi, ljubeče matere, neambiciozni literati in slikarji ter nič kaj petični izdelovalci igrač zakrinkali odurnost življenja s pravljicami o zmagi dobrega nad zlim, s slikanicami o sprehajanju po rimskih cestah neba in z ročnimi ali na nitke privezanimi lutkami, ki so jim spretni prsti igralcev pomagali počenjati nadnaravna dejanja. Mi pa smo vse verjeli — in dorastli, a ko je pričel čas, da bi svojim otrokom podarili sladke plodove domišljije, smo presenečeni odprli usta: kako, pravljic da ni več — in človek da je postal vsemogočnejši od lutk — in njegove rakete da poletavajo med zvezde — no, lepa reč . . .

Neskončnost vesolja, globina morja in ognjeno središče zemlje — vse, vse je pobegnilo iz povestic v znanost (včeraj sem slišal na ulici pogovor dveh deklic o levkemiji). Ampak — to vendar ni res, to vendar ne gre, da bi se prav vsak čudež izpremenil v stvarnost! Pa saj se tudi ne more. Pravljica o zmagi dobrega nad zlim, pravljica še vedno ostane. Človek je našel pot šele do lune in sonca, kdaj neki bo odkril stezo do humanosti? Med ljubkimi ilustracijami Marlenke Muk - Stupica zaslužita vso pozornost zlasti ciklusa »Sneguljčica« in »Trnjulčica«, ki imata vse pogoje, da se kar najgloblje vtisneta v otrokovo dušo. Avtorici ne manjka smisla za upodabljanje prapravljice o dobrem in zlu.

Nekoliko drugačnega značaja pa so Ciuhova dela, saj so nekatera od njih namenjena i majhnim i »velikim« otrokom. V tej zvezi naj opozorim samo na ilustracijo iz »Prve čitanke«: trostolpna hišica z nastavico »Narobije«, navzdol obrnjena tabla z napisom »Jože Ciuha — splošno slikarstvo« (!), ob oknu avtoportret, v ospredju »Fiat 006«, natrpan z mladežjo. Komentar menda ni potreben.

Mestni muzej v Kranju si za novoletne praznike gotovo ne bi mogel izbrati primernejše razstave od te.

ŠTEFAN ERŽEN

Z razstave fajanse, stekla in kositrne posode

V MESTNEM MUZEJU V KRANJU

V vrsti občasnih razstav muzejskih predmetov, ki jih prireja Mestni muzej v Kranju, zavzema pomembno mesto tudi razstava fajanse, stekla in kositrne posode, ki je bila odprta hkrati z razstavo mladinske ilustracije. Razstavo tvori 136 kosov. — Če upoštevamo, da je »kositrna kuga« uničila mnogo zgodovinsko zelo pomembnih kositrnih predmetov starejšega datuma, zaslužijo tokrat razstavljene kositrne posode, vrči in pladnji toliko več pozornosti.

Nič manj zanimiva ni fajansa, kjer prevladujejo predmeti iz polovice in sredine 19. stoletja. Predmeti izvirajo iz znamenitih izdelovalnic porcelana in fajanse v Angliji, Nemčiji, Švedski, Franciji itd. Zastopani so izdelovalci Wedgwood, Davenport, F. Primasi, Fleury Faienceries, Fontanges in drugi. Razstavljena fajansa je zanimiva predvsem oblikovno in zaradi okrasa.

Naslednji del razstave tvorijo brušeni in barvani stekleni predmeti: kozarci, steklenice, ročke, krožniki in vaze, kjer prevladuje v večji meri steklo iz prejšnjega stoletja.

Razstava bo odprta do konca januarja.

S.

NOVICE S KNJIŽNE POLICE

Med novimi knjigami

Knjižne police naših založb so se obogatile z novimi knjigami. Med ta dela sodi predvsem znamenito delo iz svetovne literature, roman »KRISTINA LAVRANSOVA HČI«, za katerega je dobila norveška pisateljica Sigrid Undset leta 1928 Nobelovo nagrado.

Pisateljica, umrla 1949 (pred Nemci je leta 1941 emigrirala v Ameriko) je napisala več romanov, od katerih smo pred vojno dobili v prevodu roman »Jenny« in trilogijo »Kristina«, ki je izšla v prevodu J. Prezlja v letih 1935 do 1937. Sedaj je to delo izšlo pri založbi LIPA v Kopru v treh knjigah z nad 1100 stranmi.

»Kristina« ima tri dele: Venec, Žena in Križ, v katerih je sicer v zgodovinskem okviru podana zgodba človeške usode od rojstva do groba. Pod ostrim pogledom pisateljice ne ostane skrita ne radost, krivda, žalost, kes, bolečina, strast in smrt. Kristina se skozi vse življenje pokori za svoj mladostni greh, zato je njeno življenje polno bojev, zmag in porazov, postavljenih v dobo, ko so Norveško pretresala verska trenja.

Za tem velikim delom naj opozorimo bralce na dve izvirni knjigi, ki sta izšli pri založbi OBZORJA v Mariboru. Roman »NEKDO« je prva knjiga Smiljana Rozmana, s katero je založba zaključila svojo letno knjižno zbirko. Knjiga je eno tistih del, ki posegajo v dobo boja proti okupatorju. Dejanje se godi v Mariboru in potem v Nemčiji. Tisti »nekdo« — koliko jih je bilo iz naših krajev in od drugod! — gre skozi vse, kar je prinesla s seboj vojna. Srečuje se z Rusi, Poljaki, Nemci in drugimi ter jih osvetljuje v luči vojne etike in psihologije. Prav zaradi tega je to Rozmanovo delo (okoli 300 strani) pretresljiv dokument, zaradi snovi in načina obdelave pa pomemben prispevek mlajšega pisateljskega rodu naši književnosti.

Dominik Smole je prav tako novo ime na našem knjižnem trgu, ker smo ga doslej srečavali samo v revijah in tudi na odru. Knjigo »ČRNI DNEVI IN BELI DAN« označuje založba za roman, čeprav je to bolj drobna knjiga. V njej nam avtor odpre del sodobnega življenja v mestu, kjer živi človek, ki je kakor maček. Desetkrat ga boš po grbi, desetkrat bo dvignil glavo. »Nekaj je treba storiti in imeti vero v delo za vse.« S temi besedami gre junak romana, majhen, šibek, notranje razklan človek skozi življenje, kjer srečuje prijatelje, žene — ljudi; o njem ne govorijo zunanji dogodki, marveč notranja doživetja.

Širokemu krogu bralcev sta namenjena še dva prevoda iz knjižne zbirke založbe LIPA. Roman »MANUELA« je delo Amerikanca W. Voodsa, ki je našel model za junakinjo te svoje knjige v Bohinju leta 1954. Zgodba pa se ne godi v naših hribih in tudi ne v naših vaseh. To je zgodba morja in ladje, ki je zapustila brazilsko luko, a ni nikoli prišla na cilj.

Bogato vrsto romanov iz življenja Napoleona Bonaparteja je pomnožil roman »DESIREE«, ki je izšel na 600 straneh prav tako pri LIPI v Kopru. Napisala ga je pred nekako desetimi leti Dunajčanka A. Selinko, in sicer v obliki dnevnika deklice, ki se je od hčerke svilarja v Marseillu dvignila do kraljevske krone in postala ustanoviteljica švedske dinastije Bernadotte. Zgodovinski dogodki se pred bralcem odvijajo v prepletanju usod malih in velikih ljudi n. pr. Beethoven in drugi) in strahotah, ki jih prinese vsaka vojska.

Naj to poročilo o knjigah založbe LIPA in OBZORJA zaključimo le z navedbo nekaterih knjig, ki jih je v komaj pičlem mesecu dala slovenski mladini založba MLADINSKA KNJIGA. Tako smo dobili novo izdajo Grudnovih otroških pesmic »NA KRASU«, bogato opremljeno Bevkovo knjigo zgodb »PISANI SVET«, v barvastih slikah ilustrirano pesem »PASTIR« Matije Valjavca, Toneta Pavčka pesem o fantu, ki se ni maral umivati z naslovom »JURI — MURI V AFRIKI«, slikanice »MAJHNA SEM BILA«, »SAMO ZA NAŠE« in doživljaji psička »ŠVRKA«, vse v barvah, Grimmove pravljice in Turgenjeva roman »OČETJE IN SINOVI« v zbirki Kondor, 12. zvezek mladinskih spisov F. Bevka »ČAROVNICA ČIRIMBARA« in še to in ono. Vsekakor zelo bogata zbirka zares lepih knjig, po katerih bodo naši mali radi segali.

MLADA RAST

Nekoč sta živeli dve sestri. Starejša Bobok je bila prepirljiva in zlobna, mlajša Gorošina pa je bila dobrega srca in ljubezniva.

Nekega dne je Gorošina rekla sestri:

»Sestrica Bobok, mar ne bi bilo treba obiskati najinega starega očeta? Sam je doma in prav gotovo mu je dolgčas — saj je zdaj čas žetve in so vsi ljudje na polju.«

»Kaj to meni mar?« je odvrnila Bobok. »Sama pojdi. Zavoljo starega že ne bom hodila po tej vripeki.«

In tako se je dobra Gorošina sama odpravila na pot in zagledala slivo. Drevo ji je zaklicalo:

»Gorošina, postoj, ljuba, očisti me malo trnja, močno mi je v napoto.«

Gorošina je obstala in očistila drevo.

Nato je odšla naprej in naletela na ogenj. Ta ji je rekel:

»Gorošina, dobro dekle, očisti me! Pepel me je že do malega zadušil.

»Prav pravih!« je vzkliknila Gorošina.

Pri priči je razgrnila pepel in ogenj je veselo zaprasketal.

Malo dalje je zagledala drevo z nalomljeno vejo; in drevo jo je poprosilo:

»Gorošina, sestrica, priveži vejo, sicer jo bom še izgubilo.«

»Uboga veja, uboga veja«, je sočutno rekla Gorošina. Od rute je odtrgala kos traku in privezala nalomljeno vejo.

Spet je hodila in zagledala potok, ki je tekel naproti.

»Gorošina, Gorošina«, je zašumljal potok, »prosim te, odstrani pesek in suho listje, sicer ne bom imel kam teči.«

Res je, res ne boš mogel«, je rekla Gorošina in brž očistila strugo.

Potok je veselo zašumljal in stekel dalje.

In naposled je Gorošina, že močno trudna, prišla k očetu. Toda oče se je tako razveselil, da je takoj pozabila na utrujenost. Oče ji je dovolil oditi šele naslednji dan, poprej pa jo je bogato obdaril, kakor mlado nevesto, ko gre zámož: kolovrat ji je podaril in bivola in več kotličkov iz medi in posteljo — z eno besedo, mnogo lepih reči. Dekle jih je natovorilo na bivola in se odpravilo domov.

Ko je Gorošina prišla mimo potoka je videla krasno tkanino, ki je plavala po vodi.

»Vzemi jo, Gorošina«, je zašumljal potok. »To sem namenil tebi, v zahvalo za ljubeznivost.«

Gorošina je vzela tkanino in jo položila na bivolov hrbet.

Krenila je dalje, in glej — ob cesti stoji drevo, na veji pa visi bisernata ogrlica. Drevo je zašelestelo z listi, govoreč:

»Vzemi, Gorošina, to sem zate snel carični z glave. Zahvaljena bodi za svojo dobroto.«

Gorošina je vzela ogrlico in si jo ovila okrog vratu — biserje ji je bilo zelo všeč.

In zdaj je Gorošina dospela do ognja, ta je veselo prasketal, zraven njega pa je ležal vroč, sladek kolač!

»Gorošina, vzemi ta kolač,« je rekel ogenj, »dobrega sem spekel. Pokusi ga. Hvala ti za ljubeznivost.«

Gorošina je vzela kolač, ga prelomila na dvoje — en del je dala na stran za sestro, drugega pa je pojedla med potjo.

Naposled je prispela do slive, in glej — veje so se sklonile nizko k tlom in na njih je vse polno temnih sadežev.

»Naberi jih, Gorošina, naberi jih čimveč,« je reklo drevo. »Mojim slivam se je mudilo, da bi čimprej dozorele, da bi se ti tako lahko zahvalile.«

Mnogo sadežev je nabrala Gorošina, del jih je dala na stran za sestro, preostale pa je pojedla. Prišla je domov, tam pa se Bobok ni razveselila sestrine sreče, marveč bi bila skoraj planila v jok od zavisti in hudobnosti. Tako se je razsrdila, da je Gorošini zagrenila srečo in ta je sestri svetovala, naj gre čimprej k očetu — pa se bo menda tudi njej nasmehnila sreča.

Naslednje jutro se je tudi pohlepna sestra Bobok odpravila k očetu v upanju, da bo od njega kaj dobila. Ko je prišla do slive, ji je drevo zaklicalo.

»Postoj, Bobok! Bodi tako dobra in me reši trnja.«

»Kaj pa še!« je odvrnila Bobok. »To čiščenje bi mi vzelo preveč časa. Kar sámo se očisti.«

Ko je dospela do drevesa, jo je to prosilo, naj priveže nalomljeno vejo. Toda Bobok se je zasmejala:

»Kaj da naj bi jaz napravila? Meni to ni nič mar!« je rekla. »Vtem bom, namesto da bi se mudila s privezovanjem, že daleč prišla. Poprosi, kogar veš in znaš!«

Potlej ji je rekel ogenj:

»Bobok, mila Bobok«, odstrani malo pepela, zadušil me bo.«

Toda hudobno dekle je odvrnilo:

»Kaj bi jaz s tem pepelom! Zakaj neki bi pomagala tistim, ki si sami ne znajo pomagati? Kaj ti le pride na misel!«

In prispela je do potoka. Ta jo je prosil, naj ga očisti peska in suhega listja, toda Bobok je zakričala:

»Jaz da naj bi se ustavila zato, da bi ti lahko hitel! Ne, vsak naj lepo skrbi sam zase.«

Naposled je prišla k očetu, odločena, da bo vzela s seboj toliko reči, kolikor jih bo mogla spraviti na dva bivola. Toda komaj je prišla na dvorišče, že sta planili nanjo njen brat in njegova zaročenka; bila sta jo in vpila:

»Vse to si ti skuhala! Včeraj si poslala sem Gorošino, danes pa si sama prišla. Midva garava, ti pa hočeš skubsti starega očeta. Brž od tod, dokler si še zdrava in cela!«

Pregnala sta jo tako, kakršna je bila: lačna in trudna.

»Nič za to!« je rekla Bobok. »K potoku pojdem in vzamem lepo tkanino.«

In res, po vodi je plavala čudovita tkanina, še lepša od tiste, ki jo je dobila Gorošina. Bobok je zabredla v vodo, toda iznenada ji je zmanjkalo tal pod nogami in malo je manjkalo, pa bi bila utonila.

»Nič ne de,« je dejala. »Vzela bom ogrlico z veje.«

Da, biserna ogrlica je visela na veji, ko pa se je Bobok stegnila proti njej in vejo zagrabila, se je ta odlomila in jo udarila po glavi. In nekdo ji je izpred nosa odnesel ogrlico.

Lačna in trudna je prispela do ognja, na ognju pa se je pekel rumeni kolač. Željno je segla po njem, toda ni ga dobila, samo roko si je opekla, medtem ko je sraka zgrabila kolač in odletela.

»No, bom pa slive jedla!« je pomislila Bobok in odhitela naprej. Slive so visele na drevesu, toda ona si je samo opraskala roke ob trnju, ko je hotela priti do njih.

Lačna, vsa premočena, trudna in do krvi opraskana je komaj prišla domov. Doma pa jo je Gorošina — naposled — lepo sprejela, ji dala jesti in piti in jo položila v posteljo.

M. S.

Ali že veste...

...da so ob naši obali velika ležišča boksitne rude, iz katere pridobivajo aluminij, zelo dragoceno kovino. Pred dnevi pa so v Bešpelju v bližini Jajca odprli nov rudnik boksita, ki je zelo dobre kakovosti in ga že prevažajo v Kidričevo. Rudo kopljejo v dnevnem kopu,

...da so pred dnevi v Puli spustili v morje novo ladjo-tramper »Goranka« To 12.000-tonsko ladjo so zgradili v ladjedelnici »Uljanik« in je v zadnjih sedmih mesecih že peta ladja, ki je bila zgrajena v tej ladjedelnici. Sedaj pa postavljajo že ogrodje za novo ladjo, ki jo je naročila Splošna plovba iz Pirana,

...da je v bližini Splita »pokopališče« morskih ladij. V tej majhni luki pristajajo namreč samo tiste ladje, ki so jih paroplovna podjetja izločila in ne bodo nikdar več zaplule po morju. V to luko so pripeljali sedaj po vojni že nad trideset ladij različne tonaže, ki so bile potopljene v času vojne ali pa toliko poškodovane, da se jih ne izplača popravljati. Te ladje polagoma sedaj izpreminjajo v staro železo,

...da živi v Ohridskem jezeru majhna ribica, ki ji domačini pravijo »plašica«. V pozni jeseni in pozimi je dno jezera ob obali čisto črno od jat plašic, ki tam prezimujejo. Hrbet ribice je temen, po trebuhu pa je srebrnkasta. Iz škrg plašic izdelujejo znani ohridski biser. Če zaženete med nje kamen ali jih splašite z veslom, se dvigne cela jata rib nad vodno gladino. Skočijo v zrak tudi po meter visoko in dva do tri metre daleč. Domačini pravijo tej ribici tudi »ohridska leteča ribica«,

...da so odkrili nedaleč od Čačka, v zapadnomoravskem premogovnem bazenu velike rezerve premoga. Cenijo, da ga je preko šestdeset milijonov ton in to rjavega premoga, ki vsebuje 3200 pa tudi 4000 kalorij,

...da...

gorenjske bodice

Glavo stavim, da vas hudo zvija radovednost, kaj neki sem počel na Silvestrovo in kako sem preskočil prag iz starega v novo leto. Čeprav nerad, vas moram navzlic vsemu hudo razočarati. Na Silvestrovo sem doma sedel, pa Marjano in bajto varoval. Sicer sem imel celo grmado načrtov, pa kaj hočemo — v eni sapi se je vse podrlo. Da je temu tako, je krivo... No, pa poslušajte, kako človeku skoprnijo načrti.

△ Najprej me je hudo zamikalo, da bi z Marjano silvestrovala v domu Partizana v Stražišču. Pravočasno sem poskrbel za rezervacije. Rečem vam — med prvo petorico interesentov sem bil. Vstopnic pa takrat še nisem mogel kupiti, ker jih niso imeli. Čez nekaj dni, so rekli, naj pridem ponje. Ko pa sem nekaj dni za tem spoštljivo in poln upanja potrkal na vrata, so pa dejali, da so vstopnice že pošle. Sicer ne povsem. Imeli so jih že, imeli. Toda, da bi me »zdriblali« v nekakšen kot, kjer menda še muzike ne bi slišal, mi pa ni posebno godilo. Pritožil sem se, pa sem dobil odgovor, s katerim si še danes ne vem pomagati. Pozneje sem izvohal, da poskrbe prireditelji predvsem za stalne goste silvestrovanja v domu Partizana. Bojdá so šli z rezervacijami celo tako daleč, da so tiste vstopnice doživljenjske ali celo dedne.

△ Konec koncev pa, četudi bi dobil vstopnice, se silvestrovanja, ne bi mogel udeležiti. V torek pred Novim letom sem jo v pozni večerni uri — enajsta je odbila — mahal po Vodopivčevi ulici (nekdajni Savski breg ali po domače Mohorjev klanec). Na vsem lepem so mi prišli na uho glasovi, kot bi nekoga pretepali. Nisem se zmotil. Dva proti enemu! Sramota! Brž sem precenil situacijo. Dva mladoletnika — videti je bilo, da sta dijaka — sta se spravila nad šibkega človečka. Jaz pa, od glave do peta zaščitnik zatiranih, slabotnih in drugače ogroženih, sem se koj postavil na stran napadenega. Nisem ga poznal, ker mi napadalca nista dala časa za razmišljanje. Eden od njiju me je kar na lepem začel premetavati in butati. Najprej me je zabolelo v ramenu, potlej v tilniku, pa zabrnelo v butici... In po butici mi je brnelo še na Silvestra, ko sem s hladnim ovitkom na čelu varoval bajto in Marjano. Šele takrat mi je uspelo zbrati misli in domislil sem se na jiu-jitsu, o nekakšni japonski samoobrambi. Pri priči sem se tudi domislil, da obstaja v Kranju nekakšen judo-klub, kjer se vadijo nadobudni kranjski dijaki in študentje. Navsezadnje je to čisto lep in koristen šport, le škoda, da člani tega kluba preizkušajo svoje znanje na mirnih meščanih.

△ Pa še o nečem sem razmišljal tiste žalostne dni krog Novega leta. V mislih sem namreč imel otroško zabavišče, ki so ga za novoletno jelko postavili v Parku Svobode v Kranju. To in ono sem dojel, nikakor pa nisem mogel razvozljati uganke o štirih ali petih stojnicah, ki so vse dni prazne in zapuščene zevale sredi zabavišča. Čemu in komu so bile namenjene? Videti je bilo, kot bi čakale prodajalca in blaga. Stojnice so čakale prazne, jaz radoveden, in lepega dne so prišli mrki možje in jih podrli. Ker vem, da ne bom razvozljal te uganke, dam lepo nagrado tistemu, ki mi pove, kako je s to rečjo!

△ Pravim vam — vse je kot zakleto! Občutek imam, da mi je Sreča pokazala pete. Preteklo nedeljo, potem ko sem že prišel k sebi, sem se odpravil na Primskovo v Kranju. Zavil sem v gostilno »Kokra« in naročil steklenico piva. In ko sem četrt ure kasneje zapustil gostišče, sem tiščal na usta robec. Pa ne kar tako, zaradi lepšega. Iz ustnice mi je curljala kri. — »Aha!« boste rekli, »si jo skupil? Prav ti je, kaj se pa praskaš tam, kjer te ne srbi!« — Nikar ne mislite, da so me nabunkali. Daleč od tega. Le kozarec sem malce neprevidno pristavil k ustom. Jedetana, ko bi ga videli. Rob je bil tako odkrušen in nazobčan, da še cirkularki ne bi delal sramote. Urezal sem se v ustnico. Ko sem se pritožil natakarici, sem pa dobil odgovor, iz katerega sem nekako razbral, da mi očita nerodnost, predvsem pa sitnost. Pa nikar ne mislite, da imajo samo en tak kozarec. Celo galerijo jih imajo na zalogi. Sklenil sem, da me v gostilno »Kokra« ne spravita več dva para volov.

△ Pa v kavarno »Evropo« tudi ne. — Ste že gledali kavbojske filme? Pa ste videli, kako se pogosto končujejo kvartopirska in kockarska srečanja na Divjem Zapadu? Vidite, tako nekako je tudi v kavarni »Evropa« — v oddelku Monte Carlo. Še sreča, da kvartopirci nimajo pištol. — Ondan sem pasel zijala pri omizju, kjer so metali tarok. Pa tudi kibicev ni manjkalo. Kar na lepem je pa počilo, kot bi ustrelil s pištolo. Pri moji veri, kar za srce sem se zagrabil in že me ni bilo. Le toliko časa mi je ostalo, da sem s kotom očesa ugotovil, da je eden izmed kvartopircev prisolil nadobudnemu kibicu klofuto. Če je pa še kaj pokalo, pa ne bi vedel povedati. Kar pomislite, kako bi bilo, če bi imel kibic pištolo, kot vsi pošteni kavboji. — Mimogrede še nasvet kranjskemu turističnemu društvu. Kako bi bilo, če bi v turistične prospekte vnesli še opombo, da imamo tudi v Kranju Monte Carlo, kjer lahko za razliko od Monte Carla v Franciji zaslužiš klofuto ali podoben prispevek.

Pa dovolj za danes. Zdaj pa držimo fige — vi zame, jaz pa za vas, da bo novo leto zares srečno in zdravo — vsekakor boljše kot je bil zame preskok čez prag v novo obdobje. —

Vas pozdravlja Vaš

Bodičar!

KAMEN SPOTIKE

PRIRODOSLOVCI NA DELU?

Prepričani smo lahko, da vprašanje ni umestno. Slika prikazuje le malomarnost tistih, ki so že pred več meseci v Kranju nasproti tovarne »Save« izkopali velike štore z močnimi koreninami. Jame, ki so pri tem nastale, so sicer delno zasute, štori ob njih so pa le v »čudovit okras«. Nekatere že zanima, če bodo štori na pomlad morda spet pognali nove vejice, ki bodo ozelenele, saj korenine že iščejo svojo pot v zemljo.

STOJ ⚠ splošna nevarnost

Pogosto se vozniki motornih vozil tolažijo, češ, kadar sedem vinjen za krmilo, si prizadevam, da bi bil pri vožnji čim previdnejši. Pri tem pa ne upoštevajo, da jim čuti otopijo in da je občutek previdnosti zgolj občutek in nič več. Vtem ko se vozniki bodrijo in si vlivajo pogum in samozavest, pa število prometnih nesreč zaradi zaužitega alkohola nenehno narašča. Oglejmo si še en kričeč primer prometne nesreče, ki jo je zakrivil alkohol!

Lastnik novega Volkswagena je dne 29. decembra prebil nekaj prijetnih uric v veseli družbi v Poljčah pri Begunjah, kjer ni manjkalo, kot je pripovedoval, žganja in jabolčnika. Nekaj pred 5. uro zjutraj se je poslovil, sedel v avtomobil in se odpeljal proti Ljubljani. Kako je vozil proti cilju, se posebno dobro ne spominja, kajti s pijačo je vse prej kot varčeval. Vpliv alkohola morda ne bi bil tako občuten in končno usoden, če se ga ne bi začela lotevati utrujenost in spanec. Nekajkrat je za kratek hip, morda za sekundo, za krmilom zadremal. — Srečno je pripeljal do Podbrezij in se spustil po serpentinah proti Bistrici. Kaže, da so ga prav cestni zavoji držali v budnosti. Ko pa je pripeljal vrh klanca nad Bistrico, se je znašel na skoraj ravni cesti. Spet se ga je polotil spanec. In na ravni cesti ni ničesar več, kar bi mu odganjalo spanec. Avtomobil je hitel v temno decembrsko jutro. Brzinomer je kazal 80 km na uro. Voznikove veke so postajale od trenutka do trenutka težje. Vozilo se je naglo bližalo nadvozu preko železniške proge v Naklem, in še preden ga je doseglo, je voznik zadremal ter izgubil oblast nad krmilom. Avtomobil je rahlo zavil v desno in... Silovit sunek, oglušujoč pok in lomljenje karoserije avtomobila. Vozilo je z desnim bokom treščilo v ograjo nadvoza in se končno, ko je zlomilo štiri in omajalo dva ali tri železobetonske upornike, ustavilo sredi ceste.

In rezultat te vožnje? Materialna škoda na vozilu znaša po ***približni*** *ocenitvi 300.000 dinarjev,* ***medtem*** *ko bo popravilo ograje nadvoza veljalo okrog 20 tisoč dinarjev. Več sreče je imel voznik, razen poškodb na obrazu, ki jih je povzročilo razbito steklo vetrobrana in nekaj udarcev, je sunek srečno prestal.*

Menda je vsako nadaljnje razmišljanje o vzrokih te nesreče docela odveč!

Pred tradicionalnimi prireditvami v Dražgošah

Sedemnajsta zima

Kako je bilo takrat? - Kaj mislite danes o . . .? - Spomini in življenje ljudi nad Rudnim, ki so ubežali smrti

Dolina se je nenadoma zožila. Če ne bi na obcestni tabli opazili napisa »Dražgoše 3,5 km«, bi mislili, da smo že na cilju. Cesta je vodila navzgor, navzgor po ovinkih, mimo jablan, starih tepk in češenj, mimo malih kozolcev, ki so nagnjeni »sedeli« na pobočju. Sneg je bil pokril male njive in košenice in jih izenačil z neplodnimi pašniki in peščenimi rebri. Zato je videti ta kraj znatno lepši. Vse je tiho, mirno. Samo nekje gori pod vasjo se sliši krik otrok, ki se sankajo.

Taka je bila ondan pot iz Selške doline, oziroma iz Rudnega navzgor proti Dražgošam. In pred 17. leti? Tudi takrat je bil sneg, mraz še hujši, toda... Namesto krika otrok s sankami je takrat odmevalo po pobočju »Jurišl« in »Feuer!« Dolina je bila polna Nemcev, zmrzel sneg se je umikal ropotajočim oklopnjakom in iz tovornjakov, ki so vozili ranjence in mrtve proti Škofji Loki, je curljala kri.

To je bilo od 9. do 11. januarja 1942. leta. Gorenjska, ki je okupatorji niso smatrali za okupirano deželo, marveč za sestavni del Velikega Reicha, je pokazala prvo resno »nezvestobo«. Prvič je po obronkih nad Rudnim zdihovalo na stotine Nemcev samo zato, da bi pokorili »sodržavljane«.

Pri Picku so pravkar klicali h kosilu. Bilo je poldne. Andrej nas je povabil v hišo.

»Kako je bilo takrat, v tistih januarskih dnevih pred 17. leti, in kako živite danes, kakšne težave imate?«

Zamislil se je. Videti je bilo, da hitè njegovi spomini v trenutke groze in strahot, ki jih je doživel.

Precej partizanov je prišlo semkaj v Dražgoše, je pripovedoval Andrej, prav na silvestrovo 1941. leta. Tam so imeli predavanje, sestanke, urili so se in se pripravljali. Vse je šlo lepo, toda... Lepega dne je med partizani zavrešalo: »Orožje! Na položaje! Jurišl«

Andrej se spominja vseh podrobnosti, kot bi bilo včeraj. Morda zato, ker takih dogodkov človek ne doživi mnogo. Tri dni je pokalo okoli hiš, tri dni so naši jurišali navzdol in odbijali Nemce.

Kam pa so odšli domačini?

»Kam naj bi odšli? Precej jih je res odšlo na Pokljuko, poskrili so se zgoraj v hosti, toda večina...! Kam bi šli? Doma so bili. Pomagali so partizanom, otroci in žene so se skrivali po kleteh...

»Kako je bilo, ko so Nemci vdrli v vas?«

»Požgali so vse. Menda so postrelili 48 moških, 86 pa so jih odgnali v Šentvid. Vse so postrelili.«

»Kako ste se pa vi rešili?«

»Sam ne vem kako. Zmeraj, kadar razmišljam, se mi čudno zdi, kako da so me pustili,« je povedal Andrej. K njim, v Spodnjo vas so Nemci prišli šele naslednji dan, ko ni bilo partizanov nikjer več in ko so se že naveličali streljanja, požiganja in ubijanja. Vendar so se še hudo, hudo bali. Hišam so se približevali počasi, previdno, drug za drugim. Boleč krvni davek prejšnjih dni jih je navdal s strahom.

Potem so se pri Andreju napili žganja do nezavesti. Njega s celotno družino pa so poslali z drugimi v Šentvid. Celo njegovi 80-letni materi niso prizanesli.

»Kako danes živite?«

»Tu je bil zmeraj gozd glavni vir. Jelovica, Jelovica nas vse živi, eni vozijo, drugi gozdarijo...«

Na poti iz Dražgoš, pravzaprav iz Peči, kakor imenujejo Gorenjo vas, pa navzgor proti Jelenšču in znameniti Bičkovi skali smo obiskali Pavlino Ambrožičevo. — Pravkar je belila peč in naraslo testo je sililo čez robove.

Povabila nas je v izbo. Hladno je postalo pri srcu, ko je začela pripovedovati o tistih dnevih pred 17. leti.

Žene so se takrat zbrale in začele kuhati partizanom, pobirale so po hišah hrano, jo nosile na položaje. »Drugače bi bili lačni, saj so morali tudi kuharji in intendanti na položaje,« je pripovedovala Pavlina resno, kot da je samo po sebi razumljivo, da drugače ni bilo mogoče in kot da žene s tem niso naredile nič posebnega.

Ko so Nemci vdrli v vas in so se partizani morali umakniti, so tudi njo s tremi malimi otroki stlačili v neki hlev. Nenadoma je pribežalo tja tudi neko dekle. Imelo je podivjane, obupane oči in beseda ji ni šla iz ust. Šele čez čas je uspela povedati, da je videla, kako so tik pred njo ustrelili njenega brata in očeta ter celo vrsto moških.

Žene, ki so do tistega trenutka stiskale k sebi otroke in v nabito polnem hlevu upale, da z moškimi le ne bo tako hudo, so takrat planile v obupen jok.

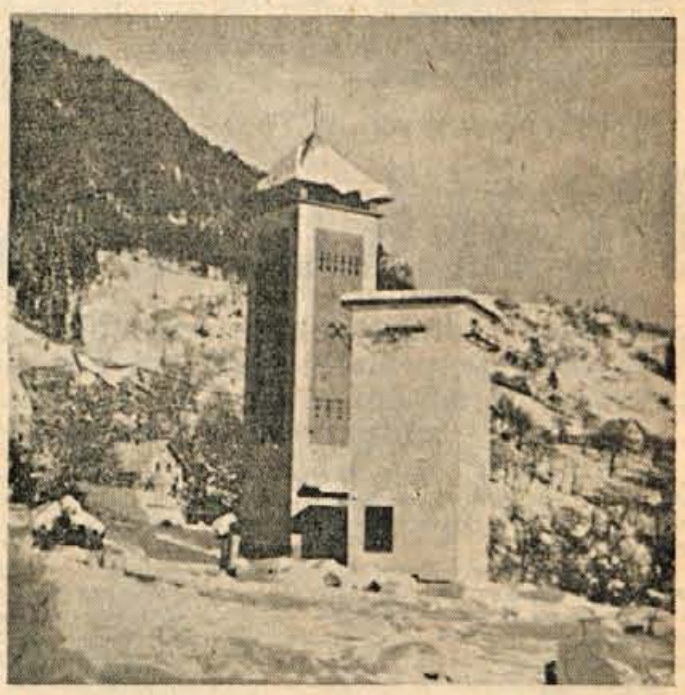

Vsa vas je nova, elektrificirana, drugačna. Le Bičkova skala (v ozadju) je taka kot je bila takrat

Toda njen, Pavlinin mož se je umaknil s partizani vred na Jelovico. Iznad Bičkove skale je opazoval streljanje domačinov. Toda niti on ni ušel usodi. Prijeli so ga. V župniški shrambi je skupno z mnogimi končal, da še danes ne vedó kako. Domačini vedó samo to, da so tja vodili moške in da so po končanem zločinu našli tam ožgane kosti.

»Kako živite danes?«

To nepričakovano vprašanje je Pavlino iznenadilo. Svojih misli in spominov ji ni uspelo takoj priklicati iz dni borbe. Zato je šele čez čas dejala:

»Premalo živahnosti je tu. Dolgočasno je v Dražgošah.«

»Bi šli kdaj v kino?«

»Nisem prav to mislila. Tudi kino je nekaj. Enkrat sem bila v kinu, v Železnikih.«

»Pa bi šli, če bi bil v Dražgošah?«

»Seveda bi šla.«

Tudi Karel Jekuc, ki smo ga obiskali, se je čudežno rešil smrti ob zgodovinskih dražgoških dneh. Skupno z drugimi je bil na položaju, ko jih je iznenadila mina. To je bilo zvečer. Nič več ni vedel. Z ostalimi naboji v žepih vojaških hlač so ga odnesli nezavestnega v klet. Tam so ga drugi dan našli Nemci. Bil je, kot pravi, še zmeraj v nezavesti. Eden od Nemcev ga je močno mahnil po glavi z brzostrelko. Tokrat je prišel k zavesti. Potem so ga gnali skozi vas. Niso ga ustrelili, kot domala vse ostale.

Na besedo o današnjem življenju smo prišli pri žganju, ki ga je postavil na mizo.

»Če ne bi bilo Jelovice, ne bi bilo Dražgoš,« je dejal. »Glavni vir so gozdovi.«

»Kaj pa sadje? Veliko češenj imate!«

»Niso vzdržljive. Mehke so. Koj se pokvarijo, če bi jih prenašali in vozili. Ni za trg. V glavnem gredo za žganje. So pa zelo dobre in okusne.«

»Imate tudi gozd?«

»Nekaj malega. Vsako leto smem posekati kakih 9 kubičnih metrov. To mi da dobrih 40.000 dinarjev, kar je malo. So nekateri, ki imajo letno po 50 metrov prirastka za posek. Tam že nekaj zaleže.«

»Je tu kak kmet oziroma družina, ki živi samo od kmetijstva?«

»Kje pa! Takih kmetov pri nas ni. Krompirja imamo za pol leta, drugega pa . . . Naše največje njive so v trgovini.«

Tam za Ratitovcem je že zahajalo sonce. Iz Jelovice navzdol so prihajali glasovi »furmanov«. Pred žago sredi vasi je bilo živahno: razkladali so hlode, jih kotalili proti polnojermeniku, drugi so obrezovali hlodovino za celulozo, pod šolo nad vasjo so se smejali šolarji. Lepe hiše kot škatlice igrač, so se zdele pravljične.

»Če ne bi bilo Jelovice.« Ta beseda se sili spet v ospredje. Če bi ne bilo... Da, res. Jelovica je »hranila« že nekdanje Dražgoše; v njenih gozdovih so se zbirali partizani, prihajali v vas, v njene gozdove so se spet skrili. Iz jelovških smrek je »zrasla« nova, še lepša vas.

Ob sprehodu po Dražgošah, ob kramljanju s prijaznimi domačini v izbah pa vendar pride na misel nekaj značilnega: Nemci so bili požgali in uničili vas in mnogo domačinov. Niso pa uničili njihovih navad, njihovega načina življenja. V nove, lepe hiše so se vselili ljudje z nekdanjimi težavami in šegami. Družabnega in kulturnega življenja ni. Dvorana za prireditve v razpadajoči baraki je dokaz za to. Mladina nima kam. V vasi s približno 300 prebivalci oz. 60 domačijami ni niti gostilne, kjer so prej igrali šah.

Tudi KZ, ki tam obstoja, je dala ljudem še premalo perspektiv za prihodnost. Lani so zasadili višnje. To je prvi večji poskus, da bi se življenje v tej partizanski vasici spremenilo. Toda treba bi bilo več...

K. M.

Dražgoški »kulturni« dom

Po stezah partizanske Jelovice

Kdo bo letos zmagovalec?

LANSKOLETNI ZMAGOVALCI SO SE SPET PRIJAVILI — SKUPNO PRIČAKUJEJO NAD 200 TEKMOVALCEV — PROGA SKRAJŠANA NA 14 km — ZADNJE PRIPRAVE ZA TEKMOVANJE

Ceprav še niso znana imena tekmovalcev za tekmovanje posameznikov, ki bodo v nedeljo nastopili na tradicionalnem smučarskem tekmovanju »Po stezah partizanske Jelovice,« je vendarle znano, da so se prijavili lanskoletni zmagovalci, med katerimi so Kordež, Kersnik, Seljak, Hlebanja, Pavšič Janez in Cveto; slednji bo letos zastopal JLA. Tudi med mladinci so imena, ki obetajo hudo borbo med posamezniki, in sicer: Kobentar, Pogačnik, Ambrožič, Naglič, Grašič in drugi.

Veliko zanimanje je tudi za ekipno tekmovanje. Zlasti še, ker je na Jelovici dobrih 30 cm pršiča, ki torej obeta ugoden smuk. Razen tega je letos tudi tekmovalna proga skrajšana za dobrih 6 km in meri le 14 km. Lani so tekmovalci v hudem snežnem metežu vozili do Martinčka in Selške planine čez Rovtarico, kar je letos opuščeno. Izpod Partizanskega vrha, kjer doseže proga najvišjo točko, približno 1390 m, se proga nenehno spušča rahlo navzdol proti Raztokam, kjer je obvezno streljanje in nazaj na cilj v Dražgoše.

Smučarska ekipa Triglava bo šla v Dražgoše že v petek, kjer bodo v soboto že trenirali in se seznanili z novo progo. Na tekmovanje se pripravljajo tudi pripadniki JLA. Garnizoni iz Bohinjske Bele in Škofje Loke pa pomagajo pri pripravljanju proge in drugih delih.

Spričo ugodnih snežnih razmer, ki obetajo uspelo tekmovanje kakor tudi lep izlet v partizanske Dražgoše, je zadnje dni zmeraj več prijav skupinskih obiskov. Vsa transportna podjetja so zadolžena, da sodelujejo s prevozi. Transturist v Škofji Loki bo vzdrževal avtobusno zvezo med železniško postajo in Rudnim oziroma Dražgošami že od sobote popoldne dalje. Tako bodo imeli vsi tekmovalci oziroma udeleženci z krajem tekmovanja ugodno zvezo. Avtopromet v Kranju pripravlja posebne vožnje iz Kranja v Dražgoše v nedeljo zjutraj. Kolektivi »Iskra«, »Sava«, »Planika« in drugi pa pripravljajo obisk Dražgoš z lastnimi avtobusi.

V Češnjici, Železnikih in zlasti v Dražgošah pa pripravljajo prenočišča in gostišča za udeležence, ki jih pričakujejo v velikem številu.

VIHAR POD TRIGLAVOM

Riše Milan Batista

Smrt na Okroglem

37

Spomladi 1942. so Nemci sklenili enkrat za vselej obračunati s partizani, ki so jim na področju med Kranjem in Tržičem s svojimi nenadnimi in drznimi, a uspelimi akcijami zadali že toliko izgub. Prepričani so bili, da gre za več sto partizanov. 16. aprila so z vojsko in policijo obkolili Udin boršt, ravninski gozd med Kranjem in Golnikom, da še miš ne bi ušla.

38

Tistih nekaj sto partizanov, ki so jih Nemci hoteli z obkolitvijo uničiti, je bila v resnici Kokrška četa, ki je tedaj štela komaj 52 mož. Četa se je pred prodirajočimi Nemci spretno umikala, toda nazadnje se je obroč toliko stisnil, da se je morala razdeliti v manjše skupine, ki naj bi se vsaka zase v različnih smereh prebile iz nemškega obroča.

39

Pri Kokrški četi je bil tedaj tudi Stane Žagar, član Pokrajinskega komiteja SKOJ in tedanji vodja gorenjske mladine. V hajki je bil ranjen: rafal mu je zdrobil peto na nogi, da ni mogel sam hoditi. Partizani so ga nosili, ko pa so potem nenadoma naleteli na Nemce, so ga na hitro skrili pod velik kup smrečja, ker se niso mogli prebiti z njim na ramah.

40

Stane je poslušal šum bitke, ki je odmevala v Udin borštu. Streljanje, ki ga je prej čul izbliza, se je počasi oddaljevalo in izginilo v dalji. Potem je začul glasove in ropot številnih nog, ki so gazile po praprotju in suhljadi. Prisluhnil je: Nemci! Prišli so tik do njegovega kupa — potem pa se je skupina utrujenih Švabov zavalila na kup, da si počije.

Prvi korak v vsemirje

Sovjetska vsemirska raketa je šla mimo Meseca in se približuje Soncu - V 34 urah je preletela pot od Zemlje do Lune - Sonce dobilo svoj prvi satelit, sončni sistem pa deseti planet - Izreden uspeh sovjetskih znanstvenikov, ki ga priznava tudi Zahod

Moskva, 2. januarja. — Sovjetski znanstveniki so spet pokazali prednost pred zahodnimi. Izstrelili so raketo, ki naj bi poletela na Luno...

Moskva, 4. januarja. — Danes ob 12. uri po moskovskem času je bila sovjetska kozmična raketa 422.000 km oddaljena od središča Zemlje in 60.000 km od središča Lune. Opazovalne postaje v Sovjetski zvezi še nadalje sprejemajo signale z rakete. Temperatura na njeni površini se giblje od 10 do 15 stopinj Celzija, znotraj pa med 10 in 20 stopinj Celzija. Davi ob 3.57 uri je bila kozmična raketa na svoji poti po vesolju najbliže Luni. Drvela je naprej s hitrostjo 2,45 km na sekundo. V 34 urah je torej preletela pot od Zemlje do Meseca, dolgo 370.000 km.

Raketa ima več delov in zadnji del lahko doseže hitrost 11,2 km na sekundo, kar omogoča tudi medplanetarne polete. V tem zadnjem delu so aparati za določitev magnetnega tečaja Zemlje, za registracijo fotonov v kozmičnem sevanju, za odkrivanje radioaktivnosti Lune, za proučevanje razporeditve težkih atomov v kozmičnih žarkih, za proučevanje korpuskularnega sevanja Sonca in za proučevanje meteoroloških delcev, razen tega pa so tu še trije radijski oddajniki. Skupna teža vseh teh instrumentov je 361,3 kg.

Moskva, 5. januarja. — Danes ob 10. uri po moskovskem času je bila prekinjena radijska zveza z vsemirsko raketo, ker se je izčrpala energija oddajnika. V tem trenutku je bila raketa oddaljena od Zemlje 597.000 km. To razdaljo je preletela v 62 urah.

Kozmična raketa še nadalje leti po vsemirskem prostoru in vstopa v svoj tir okoli Sonca, v katerem se bo dokončno znašla 7. ali 8. januarja. Njen tir je med tirom Zemlje in Marsa. Najmanjša razdalja med tirom rakete in med tirom Marsa je 15 milijonov kilometrov, kar je približno četrtina najmanjše razdalje med Zemljo in Marsom.

Za enkratno pot okrog Sonca bo raketa potrebovala 457 dni. Čez 5 let se bo znova približala Zemlji. Takrat bo oddaljena od nje kakih 10 milijonov kilometrov. Nekateri znanstveniki pravijo, da bo ta razdalja verjetno znatno manjša. Čez dva ali tri dni bo raketa torej dosegla pot, po kateri bo krožila okoli Sonca kot deseti planet. Njeno »leto« bo trajalo 15 mesecev; »poletje«, ko bo raketa najbliže Soncu, bo v januarju, »zima«, ko bo najbolj oddaljena od Sonca, pa v septembru.

Posebno zanimiva je naprava, s pomočjo katere se lahko raketa v določenem trenutku obda z oblakom natrija, kar omogoča opazovanje rakete z Zemlje. »To dejstvo, da natrijeva para v vesolju ne izpareva, nam dovoljuje, da si zastavimo vprašanje, če lahko tudi okoli vsemirske ladje ustvarimo zemeljsko atmosfero. To bi znatno olajšalo medplanetarno potovanje človeka.« Tako pravi sovjetski strokovnjak za rakete Dobronravov.

Sovjetskim znanstvenikom čestita k njihovemu epohalnemu uspehu ves svet. Pri vsem tem je bistveno, da je raketo zgradil človek, da je raketa njegovo delo, da je ta potrdila njegove sposobnosti. S še večjo vztrajnostjo lahko verujemo, da zmore človek tudi tisto, kar mnogi šele nejasno slutimo, da nihče ne more preprečiti in onemogočiti njegove težnje po novih uspehih in dosežkih. Sledila bodo nova odkritja, ki bodo še bolj uveljavila človeka in njegove težnje, da bi zgladil vsa trenja in odpravil vso mržnjo.

Socialna struktura prebivalstva se na Gorenjskem hitro spreminja in dobiva vse bolj industrijski značaj. Delavcev in uslužbencev je 72 odstotkov, kmetov pa 21 odstotkov. V jeseniški in tržiški občini je odstotek delavskega prebivalstva še večji (90 oz. 80 odstotkov). V industrijskih krajih pridejo na eno gospodinjstvo povprečno 3,4 člani, v kmetijskih predelih pa 4,6. Prebivalstvo na Gorenjskem narašča povprečno za 5,5 odstotka na leto. Prirastek na vasi je le malenkosten, v vseh industrijskih področjih pa večji. V radovljiški občini poraste prebivalstvo na leto za 11,2 odstotka.

ZANIMIVOSTI

16 LET NI ZATISNIL OČESA

Franju Mikuliću iz Blagaja pri Mostaru (Bosna in Hercegovina) je leta 1942 zgorela hiša in od tistega dne sploh še ni zaspal. Zvečer se sicer vleže v posteljo, zaspati pa ne more. Pravi, da zaradi tega ni nič bolj utrujen.

UKRADLI SO 4 TONE TEŽAK STROJ

Nepoznani tatovi so pred dnevi ukradli z londonske ulice štiri tone težak stroj, ki je dolg 8, visok 4 in širok 2 metra. Zanimivo je, da nihče ne ve, kaj so tatovi tako težak stroj sploh mogli odpeljati. Nikomur tudi ni jasno, zakaj so ga ukradli.

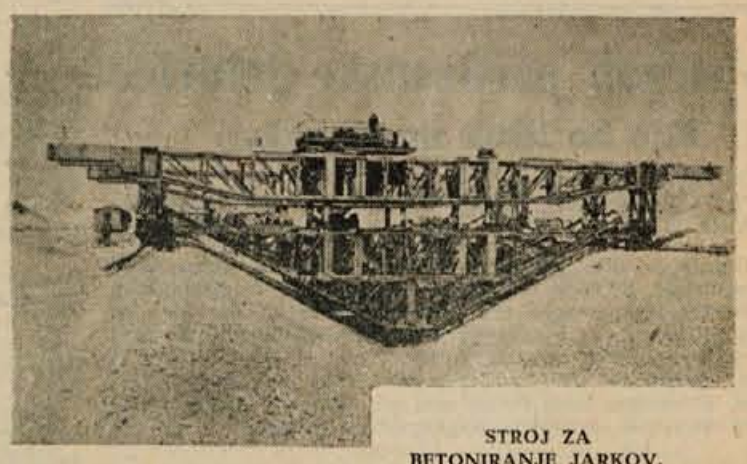

STROJ ZA BETONIRANJE JARKOV,

ki ga kaže slika, položi v 24 urah 1500 kvadratnih metrov betona v ožino, široko 30 cm. Dolg je 42 metrov in visok kot štirinadstropna hiša. Ima 16 elektromotorjev, ki jih upravljata samo dva moža.

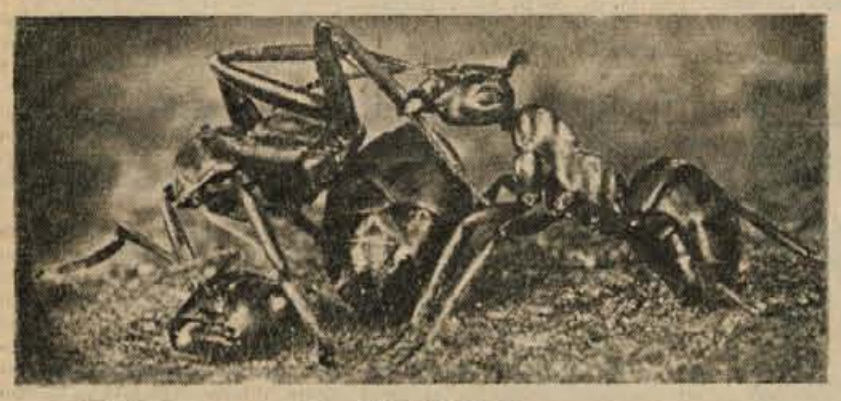

BOJ ŠE NI KONČAN,

čeprav nasprotnikova glava (na sliki levo) že leži na tleh. Živčni sistem pri mravljah namreč ni koncentriran samo v glavi, ampak je porazdeljen v posameznih živčnih vozlih (ganglijih) po vsem telesu. Zato z izgubo glave še ni vsega konec. Sicer pa pri višje razvitih živalih tudi lahko opazujemo nekaj podobnega, le v manjšem obsegu. Če na primer kokoši odsekamo glavo, še močno brca, in če jo spustimo, nam še precej daleč uide. Pri ptičih in sesalcih je živčni sistem že močno, ne pa še povsem koncentriran v možganih. Drugače pa je pri žuželkah in drugih niže razvitih živali. Mravlja, ki je izgubila glavo, se še ne vda, ampak se z nasprotnikom še krepko spoprime.

Rezervno srce

Ameriškemu kirurgu dr. Kantrowitzu se je posrečilo nekaj, česar niti pisci fantastičnih romanov v svojih delih niso nikdar omenjali — izumil je »umetno srce«. To srce v določenih okoliščinah lahko zamenja pravo srce. Z njim bodo, tako upajo, lahko pomagali srcu, ki je bilo oslabljeno — zaradi starosti ali kakršnekoli bolezni. »Umetnega srca« na človeku še niso preizkusili. Toda več kot deset psov, ki že imajo v svojem prsnem košu rezervno srce, se zelo dobro počuti.

Na sestanku ameriških kirurgov, ki je bil pred nedavnim v Chicagu, je izumitelj »umetnega srca« najprej poročal o svojem izumu, zatem pa so prikazali film o operaciji na psu in rentgenske slike, na katerih se vidi, kako rezervno srce potiska kri po žilah.

Dr. Kantrowitz je pokazal in povedal svojim kolegom, da tajnost njegovega odkritja predstavlja pravzaprav miniaturna oddajna radijska postaja, brez katere umetnega srca ne bi bilo. Ta postaja je seveda zunaj organizma, toda ona izziva delovanje miniaturnega sprejemnika, ki je v notranjosti umetnega srca. Ta sprejemnik pa deluje na neki živec, ki izzove krčenje srca. To krčenje je po moči enako krčenju normalnega srca. S pomočjo tega »drugega srca« se normalni napor srčne mišice zmanjša za okoli 25 odstotkov. Pri mnogih srčnih boleznih pa ravno teh 25 odstotkov predstavlja razliko med življenjem in smrtjo.

Kako pravzaprav izgleda to »pomožno srce« in kako deluje?

Dr. Kantrowitz je za realizacijo svoje ideje uporabil del diafragme. Diafragma je močna mišica, ki oddvaja prsni koš od trebušne votline. Od nje zavisi delovanje pljuč — dihanje. Pri izdihu se prsni koš stisne, diafragma od spodaj pritisne na pljuča, pri vdihu pa se prsni koš razširi in diafragma se pomakne navzdol. Za dihanje pa ni potrebna cela diafragma. Zato je dr. Kantrowitz odrezal del diafragme v velikosti človeške dlani. Seveda je pri tem pazil, da ni poškodoval živcev in krvnih žilic. Ta živi del diafragme je ovil okoli aorte, največje arterije, ki izhaja iz srca, in jo tako zašil, da je žilo popolnoma oklepala. To pa še ni bilo dovolj. Problem je v tem, kako doseči, da bi se ta del mišice začel krčiti, in sicer istočasno kot normalno (pravo) srce.

Znano je, da srce oddaja električne valove, ki jih zdravniki že dalj časa lahko registrirajo (elektrokardiogram). Te električne valove je možno odkriti tudi na površini telesa, na koži. Dr. Kantrowitz je en živec diafragme zvezal z miniaturnim radiosprejemnikom. Zunaj telesa pa je postavil miniaturni radioddajnik in ga povezal z elektrodo, ki jo je postavil na kožo psa. Takoj, ko bi ta elektroda »signalizirala« bitje (udarec) pravega srca, bi radioddajna postaja ta signal sprejela in ga prenesla na sprejemnik, ki bi deloval na srce na ta način, da bi izzval krčenje diagrafme v istem ritmu, v katerem bije pravo srce. Krčenje diafragme bi torej aorto širilo in jo stiskalo in bi s tem pomagalo potiskati kri na periferijo telesa.

Dr. Kantrowitz še ne ve, kdaj bo lahko to »rezervno srce« preizkusil tudi na človeku. Nekaj vprašanj bo treba namreč še rešiti, da »pomožno srce« za človeka ne bi predstavljalo kakršnekoli nevarnosti. Ena od težkoč je na primer ta, kako onemogočiti radijskemu sprejemniku, ki je v telesu pacienta, da ne bo sprejemal nobenih drugih radijskih valov, ampak samo tiste, ki jih pošilja njegov oddajnik. Če bi sprejemnik sprejel kakršnekoli druge radijske valove z isto valovno dolžino, na kateri oddaja njegov oddajnik, bi to lahko izzvalo delovanje »pomožnega srca« v nepravem trenutku, s tem pa tudi trenutno smrt pacienta.

73

FRANK OWEN:

EDDIE CHAPMAN PRIPOVEDUJE

Nemci so malo dvignili glavo kasneje, ko je prišla novica, da je Hitler prvič uporabil svoje dolgo časa obljubljeno tajno orožje. Zame to ni bila skrivnost, ker sem jedel v restavraciji vojnega letalstva in tam srečal več strokovnjakov, ki so mi v Berlinu dajali naloge. Ti ljudje so mi že več tednov poprej pripovedovali, da je Hitlerjeva »igrača« pripravljena.

Nemški propagandni stroj je s polno paro izkoriščal to orožje, pripovedoval o strahotni škodi in trdil, da eksplozija ene same bombe te vrste uniči vse v premeru 200 metrov. Goebbels je trdil, da je London v plamenih in da je promet povsod v neredu. To je name napravilo vtis in bil sem zaskrbljen. Naposled pa sem vendarle podvomil, da bi to moglo biti res.

Toda tudi von Grunen sam mi je rekel:

»Fritz, to je strahovito orožje, da se bojim, da bodo Britanci kot povračilo začeli uporabljati strupene pline. Učinek eksplozije je namreč tako strahoten, da tudi najboljša zaklonišča nič ne zaležejo.«

»Poglejmo, kaj o tem pravijo Britanci,« sem predlagal.

V spremstvu porogljivega Krauserja sva se vrnila v stanovanje in prižgala radio. Najprej so bile na vrsti običajne vojne novice, temu pa je sledilo kratko sporočilo, da so Nemci začeli naposled uporabljati proti Južni Angliji tajno orožje, ki so ga toliko hvalili. Von Grunen in Krauser sta bila divja, ker so to novico sporočili kar tako mimogrede. Planila sta s stolov in imenovala to lažnjivo hinavščino Britancev.

»Saj vendar ne morejo kratkomalo zbrisati takega dogodka,« je kriknil von Grunen. »Počakajte, pa boste videli! V Angliji bodo zoper to celo javno protestirali! Resnica mora priti na dan, ta resnica pa je za Britance strahotna. Kmalu jih bomo spravili na kolena.«

Te besede so izražale mnenje večine vodilnih Nemcev. Ti so hoteli verjeti in so res verjeli najstrašnejšim zgodbam o razdejanju, ki ga je povzročala bomba V-1. Ko so bila spet na vrsti Britanska poročila, so se kar gnetli okrog radijskih sprejemnikov. In spet jih je čakalo razočaranje, ker je bil objavljen enak prezirljiv komunike.

To omalovaževanje V-1 je bil eden izmed največjih uspehov propagande BBC. Vsak Nemec rad posluša krike svojih žrtev in sovraži, če kdo podcenjuje njegove sijajne napore. Mimo tega so nemški propagandisti pripovedovali svojim ljudem, da lahko s tem orožjem dobe vojno. Ko so ti ljudje naposled spoznali resnico, da je orožje V-1 prišlo prepozno, je bila njihova reakcija po prvem navdušenju globoka in to je zadostovalo za konec. V resnici ni niti dolgo trajalo, pa je samo vrhovno poveljstvo nehalo ceniti učinek V-1, pač pa je gradilo upe na uporabi V-2 v zadnjem hipu. Toda vrhovno poveljstvo je začuda pustilo vnemar nekatere svoje izume.

Potem ko so zavezniki vzpostavili mostišče v Normandiji, me je von Grunen poklical v svojo pisarno:

»Tukajšnji šef sodi, da vi poznate psihologijo Britancev in zato bi želel, da bi začeli snubiti ustrezne agente, ki bi ostali v Parizu in delali za nas, če bi zavezniki zasedli mesto. Uporabljali bi jih samo za splošno obveščevalno delo, vi pa jih lahko poučujete, kako je treba delati z radiom in šiframi. Šef predlaga, da bi skušali prodreti v nekatere hotele, zakaj če bodo ameriške in britanske čete kdaj prišle v Pariz, bodo očitno zasedle iste hotele, kot smo jih zasedli tudi mi.«

V hotelu Ambassador je delal prijazen in star vratar, ki je dovršeno govoril angleški; več let je živel na Jerseju in v Londonu. Pomislil sem, da morda ne bi bilo napak, če bi se mu približal. Z izgovorom, da bi hotel kupiti malo konjaka in likerja, sem pregovoril starega fanta, da je prišel v rue Miromesnil. Tu sem izrekel predlog približno takole:

»Kakor veste veste ima vsak narod obveščevalno službo, ki zaposluje ljudi, da zbirajo različne informacije. Nagrade za to delo so visoke, nevarnost pa ni velika. In zdaj, ko bodo Nemci bržkone zapustili Pariz, bi razumljivo hoteli pustiti za seboj skupino agentov, nekatere za sabotaže, druge pa za obveščevalno delo. Vi bi kot vratar hotela Ambassador nam zelo koristili, če bi zavezniška vojska zasedla ta hotel. Delali bi sezname častnikov in, če bi bilo potrebno, tudi divizij, katerim pripadajo. Če kdo izmed njih stalno kliče neko telefonsko številko, bi bilo to dragoceno, ker bi lahko odkrili njihov glavni štab. Pazljivo bi vas izurili za to delo in mesečno bi dobili 12 000 frankov. Seveda če bi bile vaše vesti dragocene, bi dobili še več. Dobro premislite o tem. Če niste zainteresirani, lahko mirno greste. Toda v tem primeru je bolje, če pri priči pozabite na tale razgovor.«

Starec je bil videti čedalje bolj zaskrbljen. Ko sem nehal govoriti, je z drhtečim glasom rekel:

»Gospod, star človek sem in nisem več za boj. Ne želim umreti nenaravne smrti. Ob koncu svojega življenja prav tako ne želim, da bi me imeli za izdajalca moje domovine. Prosim vas, gospod, bili ste zelo ljubeznivi z menoj, dovolite mi, da grem.«

Poklical sem von Grunena in nekega mlađega poročnika iz našega biroja in jima sporočil, kaj se je zgodilo. Von Grunen je nalil starcu kozarec in ga še pol ure prepričeval. Starec je bil vljuden, toda trmast. Morali smo ga pustiti, da je odšel.